

Hva er tidligere fosterbarns opplevelse om hva som skaper trygge fosterhjem

Benedicte Madsen

VID vitenskapelige høyskole

Oslo

Masteroppgave

Master i familieterapi og systemisk praksis

Veileder: Erna Henriette Dahl Tyskø

Antall ord: 26500

Dato: 27.05.22

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

Målet for denne kvalitative studien har vært å få innsikt i hvordan tidligere fosterbarn opplevde fosterhjemmene som trygge. Problemstillingen er: *Hva er tidligere fosterbarns opplevelse om hva som skaper trygge fosterhjem.* For å besvare denne problemstillingen er fire kvinner som har vokst opp i fosterhjem intervjuet. Tre hovedfunn ble indentifisert ved hjelp av *Interpretative Phenomenological Analysis*:

1. Informasjon fra barneverntjenesten før flytting til fosterhjem har vært av betydning
2. Fosterforeldrenes rolle i møte med barnet har hatt betydning
3. Barnets medvirkning i egen sak har hatt betydning for at barnet skal føle trygghet

Funnene er drøftet i lys av utvalgt teori og forskning. Informantene mente at opplevelsen av trygge fosterhjem innebar fosterforeldre hvor fosterforeldrene var inkluderende med fosterbarna på lik linje med biologiske barn i fosterfamilien. Fosterforeldrene måtte ønske å ha fosterbarn og gi fosterbarnet kjærlighet og omsorg, samt følge opp det praktiske i hverdagen. Informasjonsutveksling mellom fosterbarnet og saksbehandlerne var også av betydning for hvordan fosterbarna opplevde trygghet i sin situasjon. Hvordan fosterbarna ble møtt på sine ønsker og meninger var også avgjørende for hvilken relasjon fosterbarna fikk til både saksbehandlerne i barneverntjenesten og fosterforeldrene.

Emneord: Fosterbarn, fosterhjem, fosterforeldre, saksbehandlere og barneverntjenesten

Veileder: Erna Henriette Dahl Tyskø

Summary

The goal for this qualitative study has been to get insight in how former foster children experienced foster homes as safe. Thesis question is: *What are former foster childrens experience of what creates safe foster homes?* To answer this question, four women who grew up in foster homes were interviewed . Three main findings was indentified with the help of *Interpretative Phenomenological Analysis*:

1. Information from the child welfare service before moving to foster homes has been of importance
2. The role of the foster parents meeting with the child has been of importance
3. The child's participation of their own case has been of importance for the child's own feeling of safety

The findings are discussed in light of chosen theory and research. The informants thought that the experience of safe foster homes meant that foster parents were inclusive with the foster children equally with the biological children in the foster family. The foster parents would have to desire for foster children and give the foster child love and care, but also follow up on daily activities. The exchange of information between the foster child and the caseworker were also of importance of how the foster children experienced safety in their own situation. The way the foster children's wishes and opinions were received were also decisive of which relations the foster children got from both caseworkers in the child welfare service and the foster parents.

Keywords: Foster child, foster home, foster parents, caseworkers, child welfare service.

Supervisor: Erna Henriette Dahl Tyskø

Forord

For mange år siden hadde jeg mitt første møte med et barn oppvokst i fosterhjem. Det var på ungdomsskolen. Jeg husker at jeg ble opptatt av selve begrepet fosterbarn, og nysgjerrig på hvordan det var å bo i fosterhjem. Siden den gang har jeg vært heldig å få tatt del i mange barns liv gjennom å være en del av et beredskapshjem og fosterfamilie. Jeg tenker ofte at det er lett å ta for gitt hvor heldige vi er, vi som har vokst opp i familier hvor foreldrene våre ga oss tilstrekkelig omsorg. Alle barn trenger trygge voksne som er der for dem når livet skjer på godt og vondt.

Tusen takk til tidligere fosterbarn som fortalte sin historie og gjorde denne studien mulig. Jeg vil også takke min veileder, Erna, som ga meg motivasjon og heiet meg fram under hele masteroppgaveprosessen. En stor takk til inspirerende lærer og veiledere som har gjort systemteori og systemisk tekning spennende, interessant, nyttig og lærerikt. Takk til studievenner som har vært en del av livet mitt i fire år, og som har gjort familieterapistudiet minnerikt. Til sist vil jeg takke nære og kjære som har støttet meg fra start til slutt.

Benedicte Madsen

Bodø, 27.05.22

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Forskningsspørsmål og design	1
1.1.1 Definisjon	2
1.2 Oppbygging av studien	2
2 Teori.....	3
2.1 Utviklingen av barnevernet	3
2.2 Det statlige barnevernet	5
2.2.1 Fosterbarn	6
2.2.2 Fosterhjem	7
2.2.3 Beredskapshjem	8
2.2.4 Besøkshjem/avlastningshjem	8
2.3 Omsorgsovertakelse	9
2.3.1 Samarbeid til barnets beste	10
2.3.2 Ettervern	12
2.4 Relasjonsteori	12
2.4.1 Relasjonsperspektivet	13
2.5 Systemteori	15
2.5.1 Batesons kommunikasjonsteori	17
2.5.2 Narrativ teori	19
2.6 Tilknytningsteori	20
2.7 Relevant forskning	21
3 Metode	23
3.1 Kvalitativ metode	23
3.2 Vitenskapelig ståsted	25
3.3 Intervjuguide	27
3.3.1 Utvalg og rekruttering	28
3.3.2 Presentasjon av informantene	30
3.3.3 Gjennomføring av intervjuene	31

3.4	Transkribering av intervjuene	32
3.5	Mulige svakheter ved studien.....	33
3.6	Egen forståelse	34
4	Forskningsetikk	34
4.1	Validitet, reliabilitet og overførbarhet	35
5	Analyse	36
5.1	Interpretative Phenomenological Analysis.....	36
5.1.1	Analyse av datamaterialet	37
6	Presentasjon av funn	41
6.1	Informasjon fra barneverntjenesten før flytting til fosterhjem har vært av betydning.....	42
6.1.1.	Konkret informasjon om hvorfor barnet skal flytte i fosterhjem har hatt betydning for barnets trygghet og forståelse av egen sak	42
6.1.2	Saksbehandlerne sensitivitet ovenfor barnet i flytteprosessen har vært av betydning	44
6.2	Fosterforeldrenes rolle i møte med barnet har hatt betydning	47
6.2.1	Fosterforeldrene må ønske å ha barnet og inkludere det i familien for at barnet skal føle tilhørighet, trygghet og få en tilknytning til fosterfamilien	49
6.3	Barnets medvirkning i egen sak har hatt betydning for at barnet skal føle trygghet	50
6.3.1	Barnet trenger å bli hørt og lyttet til i avgjørelser som angår barnet selv og må få bestemme selv hvem barnet skal flytte til om det er valgmuligheter.....	51
7	Diskusjon	53
7.1	Betydningen av informasjonsutveksling mellom barnet og barneverntjenesten	53
7.2	Fosterbarna trenger å føle seg inkludert i fosterfamilien	58
7.3	Forståelsen av systemteori for å belyse fosterbarnas perspektiv	63
7.4	Betydningen av fosterbarnets opplevelse av å bli sett og hørt	65
8	Avsluttende del	68
8.1	Implikasjoner for praksis	68
8.2	Implikasjoner for forskning	68
8.3	Avsluttende kommentar	69

Litteraturliste	70
Vedlegg	78
Vedlegg 1	78
Vedlegg 2	82
Vedlegg 3	84
Vedlegg 4	87

1 Innledning

Til daglig arbeider jeg i den kommunale barneverntjenesten som veileder i ressursteamet. Der møter jeg foreldre som trenger råd og veiledning. Som veileder er jeg opptatt av at mennesker jeg møter har en opplevelse av å bli sett og hørt. I en barnevernkontekst er jeg spesielt opptatt av barn som er oppvokst i fosterhjem. Min nysgjerrighet på fosterbarnets stemme i møte med barneverntjenesten og fosterhjemmet springer ut av egne erfaringer. Min opplevelse av fosterbarn er at de står i ulike dilemmaer og har erfaringer de burde vært forut. For å få kunnskap og innsikt i hvordan det kan oppleves for barn å bo i fosterhjem, forsket jeg på tidligere fosterbarn. Jeg vil med denne studien belyse deres opplevelse om hva som skaper trygge fosterhjem.

1.1 Forskningsspørsmål og design

Følgende problemstilling er valgt: *Hva er tidligere fosterbarns opplevelse om hva som skaper trygge fosterhjem?*

For å svare på problemstillinga er følgende forskningsspørsmål valgt:

1. Hva er det som gjør at tidligere fosterbarn opplever fosterhjem som trygge?
2. Hvordan arbeider barneverntjenesten for å rekruttere trygge fosterhjem?
3. Hva sier relevant teori om hva som skaper trygge fosterhjem?

1.2 Definisjon

En definisjon av «Et trygt fosterhjem» kan innebærer gjensidighet i relasjon hvor barnets følelsesliv og selvforståelse skapes og utvikles gjennom relasjon til fosterfamilien (Bufdir, 2020). Samspillet handler om hvordan barnet og fosterfamilien responderer til hverandre og dette utvikles i en prosess. Annerkjennelse, et godt samspill og god kommunikasjon er nøkkelord som kan gi en trygg relasjon og føles som et trygt fosterhjem (Schybbye & Løvlie, 2017, s. 152). Alle barn trenger trygghet, gode relasjoner, hjelp til å regulere følelser, impulser og atferd. For at barnet skal oppleve trygge relasjoner er det viktig at omsorgspersoner, fosterforeldrene, møter barnets emosjonelle og fysiske behov (Bufdir, 2020).

Dr. Howard Bath deler inn trygghetsbegrepet i fire deler (Thorkildsen, 2020). Fysisk trygghet handler om hvordan barnet opplever visse situasjoner og omgivelser rundt seg selv. Å føle på utrygghet kan være utmattende og ubehagelig, og kan hemme barnet fra å være til stede i livet (Thorkildsen, 2020). Relasjonell trygghet baserer seg på hvordan barnet tilknytter seg andre. Mange barn har opplevd voksne som kan være ustabile, skremmende, voldelige, høylytt og fraværende. Emosjonell trygghet innebærer at minst en voksen kommer barnets følelsesmessige behov i møte. Og den siste trygghetsbegrepet er kulturell trygghet som handler om hvordan kultur kan være uttrykk for hvilken atferd som betraktes som normal i et gitt miljø (Thorkildsen, 2020).

1.3 Oppbygging av studien

I kapittel to presenteres utvalgt teori og forskning som er relevant for studiens problemstilling. I kapittel tre og fire redegjøres det for valgt metode og forskningsetikk. Kapittel fem viser stegvis til utførelsen av analyseprosessen. I kapittel seks og syv presenteres funn og drøfting. Avslutningsvis vises det til i kapittel 8, implikasjoner for praksis og forskning. Til sist presenteres studiens avsluttende kommentarer.

2 Teori

I denne delen redegjøres det for relevant teori til temaene samarbeid, barnevern, fosterbarn og fosterhjem som skal gi svar på problemstillinga i masteroppgaven. Kapitlet innledes med en redegjørelse av barnevernloven, barneverntjenestens oppgaver i stat og kommune, begrepet fosterbarn og fosterhjem. Oppgaven er også innom samarbeid mellom barneverntjenesten og fosterhjemmet på vegnet av barnet, og utfordringer ved omsorgsplassering. Videre presenteres systemteori, kommunikasjon og relasjonsteori, narrativ teori og teori om tilknytning. Til sist redegjøres det for relevant forskning.

2.1 Utviklingen av barnevernet

Norge var det første landet i verden som fikk et offentlig barnevern. Med vergerådsloven av 1896, var hovedmålet at barn og unge som hadde utfordringer måtte hjelpes til rette ved oppdragelse og ikke ved straff (Bufdir, 2020). Loven skulle gjelde for barn som hadde begått lovbrudd og barn som kunne tenkes å komme i et slikt miljø som for eksempel rus, tyveri og annen kriminalitet. Skyldprinsippet stod sentralt i denne loven, hvor årsakene til vanskene og foreldrenes situasjon ble vurdert utfra tiltak (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 31).

Lov om barnevern ble vedtatt i 1953 og trådte i kraft i juli 1954. Målet var å styrke familien slik at problemene i hjemmet kunne løses eller reduseres. Barn skulle kunne fungere tilfredsstillende i det vanlige miljøet sitt (Bufdir, 2020). Barnevernloven dro med seg den vanskelige balansegangen mellom straff og behandling fra tidligere lovverk, spesielt når det gjaldt unge lovovertredere. Barnevernloven av 1953 åpnet opp for omsorgsovertakelse og fratakelse av foreldreansvar (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 31).

Barnevernloven av 1953 representerte store forbedringer på flere områder, men ble likevel ble barnevernsnemndene kritisert av samfunnet for verken å ivareta barnets eller foreldrenes interesser i tilstrekkelig grad. Barnevernet kom for sent inne i en rekke saker og barnevernsnemndens rolle i det generelle forebyggende barne- og ungdomsvernet var for svak og uklart definert (Horverak & Solstad, 2008, s. 28).

Lov om barnverntjenester ble vedtatt 17.juli 1992 og trådte i kraft 1.januar 1993. (Barnevernloven, 1992) Loven bygger på flere sentrale elementer fra den tidligere barnevernloven. Blant annet skal barns utfordringer søkes løst gjennom hjelpetiltak. Hjelpetiltaket skal baseres på samarbeid med familien, men noen av tiltakene kan iverksettes ved pålegg. Tvang skal brukes dersom hjelpetiltakene anses som nytteløse (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 32). Hjelpetiltak kan være råd og veiledning hvor det er en veileder fra barneverntjenesten som veileder foreldrene i hjemmet, avlastning i form av barnehage og skolefritidsordning, tilsyn i hjemmet, plassering i fosterhjem eller institusjon (Horverak & Solbærg, 2008, s. 54).

Lov om barnverntjenester legger til grunn at barnets beste skal være utgangspunktet for de beslutningene som fattes (Barnevernloven, 1992). Når det gjelder hva som er barnets beste, vil det være beslutninger som er knyttet til det enkelte barns og dens familie. Prinsippet om barnets beste blir en realitet når det innebærer at hensynet til barnet går foran hensynet til samfunnet eller til foreldrene ved alvorlige interessekonflikter (Bufdir, 2020). Offentlige dokumenter uttrykker at der barnets behov for omsorg og beskyttelse i praksis ikke er forenelig med foreldrenes interesser, må barnets interesser og behov gå foran (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 33).

Det biologiske prinsipp er også en av grunnverdiene i samfunnet vårt (Barnevernloven, 1992). Det biologiske prinsipp handler om forholdet mellom barn og deres foreldre (Barnevernloven, 1992). Barnekonvensjonen skal sikre at barnets rett til å bli kjent med og få omsorg fra sine foreldre (FN-sambandet, 2022). Barnekonvensjonen er likevel åpen for at barna kan skilles fra sine foreldre dersom de ikke gir tilstrekkelig omsorg eller er til skade for barnets psykiske og fysiske fungering (Horverak & Solstad, 2008, s. 29). Barneverntjenesten skal i første omgang bidra til at barn skal bo hjemme, om det ikke er til barnets beste, kan praksisen ved å jobbe for at barnet skal bo hjemme avvikles (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 34). Barnevernloven § 4 -12 sier følgende om hva som ligger til grunn for å fatte vedtak om omsorgsovertakelse:

a) dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorgen som barnet får eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling,

- b) dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring,*
- c) dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, eller*
- d) dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet (Barnevernloven, 1992, §4-12).*

Ny barnevernsreform trådte i kraft 01.januar 2022 (Bufdir, 2022). Den nye barnevernsreformen skal gi mer ansvar til barneverntjenesten i kommunen og styrke forebyggende arbeid og tidlig innsats i hele oppvekstsektoren (Bufdir, 2021).

2.2 Det statlige barnevernet

Ansvarsfordelingen i barnverntjenesten fordeles gjennom det kommunale barnevernet og det statlig barnevernmyndighet. Det statlige barnevernet omfatter departement, direktorat, regionkontorer med tilknyttede fagteam og statsforvalteren (Horverak & Solstad, 2008, s. 26). Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er et forvaltningsorgan under Barne- og likestillingsdepartementet som arbeider innenfor blant annet barnevern, familievern, adopsjon og ekteskapsaker (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 37).

Det er direktoratets hovedoppgave å se at barn, ungdom og familie får hjelp, støtte og god informasjon innenfor Bufdirs arbeidsområder. På vegne av Barne- og likestillingsdepartementet skal Bufdir ivareta de overordnede målsettingene. I Barne-, ungdoms – og familieetaten (Bufetat), er direktoratet det øverste organet (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 37). Fosterhjemstjenestene, familie- og nærmiljøbaserte barneverntiltak, statlige barneverninstitusjoner og familievernkontorer er alle tiltak som inngår i Bufetat (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 37).

Det er det kommunale barnevernet som har ansvar for å utføre de oppgavene som ikke er lagt til et statlig organ. Kommunen har ansvar for et forebyggende arbeidet, hjelpetiltak i

hjemmet, initiativ til plassering av barn utenfor hjemmet, oppfølging av barn plassert utenfor hjemmet og godkjenning av fosterhjem (Horverak & Solstad, 2008, s. 31). Det er det statlige barnevernet som har ansvar for at det finnes institusjoner, og som rekrutterer og formidler fosterhjem. Det statlige barnevernet skal bistå den kommunale barnverntjenesten ved plassering av barn utenfor hjemmet. Det er også det statlige barnevernets ansvar å sørge for at fosterhjemmene får generell veiledning og opplæring (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 38).

Det er fylkesnemnda eller rettsinstanser som fatter vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Barneverntjenesten kan fatte vedtak om frivillig plassering, da er det barneverntjenesten som overtar omsorgen for barnet (Horverak & Solstad, 2008, s. 64). Fylkesnemnda for barnevern er et fylkesorgan som har avgjørelsesmyndighet om blant annet omsorgsovertakelse av barn og tvangsinngrep av ungdom med alvorlige atferdsvansker (Bufdir, 2020). Omsorgsovertakelse kan virke inngrepene på barnet og foreldrene. For barneverntjenesten vil det være en stor forpliktelse å overta omsorgen for et barn, og for fosterforeldre å utføre den daglige omsorgen (Norsk fosterhjemsforening, 2019).

2.2.1 Fosterbarn

Fosterbarn er barn som barneverntjenesten overtar omsorgen for etter § 4-12 (Barnevernloven, 1992, §4-12). Fosterbarn er som alle andre barn. De er forskjellige og unike. Felles for alle barn er at de har behov for voksne som kan gi dem trygghet, omsorg og kjærlighet (Bufdir, 2021). Det kan oppleves som svært dramatisk for mange barn, når vante omsorgspersoner blir erstattet med nye og fremmede mennesker. Ikke bare nye omgivelser, men gjenstander, vaner og rutiner blir annerledes (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 220).

2.2.2 Fosterhjem

Et fosterhjem er ifølge barnevernloven §4-22, er:

- a) *Private hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak etter §4-4, eller i samband med omsorgsovertakelse etter §4-12 eller §4-8 annet og tredje ledd,*
- b) *Private hjem som skal godkjennes i henhold til §4-7.*

Ved valg av fosterhjem, skal barneverntjenesten legge avgjørende vekt på hensynet til barnets beste, jf. Barnevernloven §4-1 (Barnevernloven, 1992, §4-1).

Det er barneverntjenestens ansvar i stat og kommune å rekruttere gode fosterhjem. Gode fosterhjem er avhengig av opplæring som er oppdatert, nyttig og relevant. Opplæringen må også kunne tilpasses fosterhjemmets behov og komme fosterbarnet til gode (Bunkholdt og Sandbæk, 2011, s. 261). Opplæringen skal også bistå fosterforeldre til å få et avklart bilde av egne ønsker, forventninger og muligheter. Hva som regnes som trygge fosterhjem handler om omsorgsfulle voksne som kan gi dekke grunnleggende behov hos barn, samt gi struktur og tilstrekkelig omsorg i hjemmet (Bufdir, 2021).

Å ha motivasjon til å hjelpe et barn, regnes å ikke være nok, fosterforeldre må kunne balansere mellom varme og struktur i den daglige oppfølgingen av barnet (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 259). Barn som har vokst opp med for eksempel omsorgssvikt kan få utfordringer til å lære og evne til å regulere sine følelser. Omsorgssvikt kan derfor redusere livskvaliteten og skape helseproblemer senere i livet (Ringereide, 2020) For å forebygge eller reparere, trenger barnet å ha voksne rundt seg som kan møte de med støttende omsorg, som er tilpasset barnets modenhetsnivå og emosjonell alder (Bufdir, 2021). Fosterforeldre må kunne ha foreldreferdigheter som også tilbyr trygge relasjoner, forutsigbare rammer, gi ros og oppmuntring (Bufdir, 2021).

Barneverntjenesten har de siste årene økt bruken av hjelpetiltak i familier, før det er gjort vurderinger om omsorgsovertakelse (Bufdir, 2020). Barnverntjenesten har hatt økt søkelys på familie, nettverk og familieråd, slik at det kan gjøres spørsmål ved hvor barnet skal bo. På den måten har barneverntjenesten lagt til et fundament for barnets medvirkning til sitt eget liv (Stang, 2007, s. 107). Barneverntjenesten jobber kontinuerlig med forbedring internt i tjenesten, men er avhengig av å få familier som rekrutteres klargjort. Barnverntjenesten ønsker ikke at barn skal oppleve nye brudd i sine liv, men trenger i mange tilfeller tid til å finne fosterhjem som trygge og riktige på plass. Det resulterer i at ventetiden til å komme i et nytt fosterhjem kan bli lang (Kiryaly & Lindther, 2021).

2.2.3 Beredskapshjem

Beredskapshjem er et hjem som tar imot barn i akutt plassering etter barnevernloven §§ 4-4, 4-5 og 4-6 (Barnevernloven, 1992). Beredskapshjemmet har omsorgen for barnet til barneverntjenesten har fattet vedtak om tilbakeføring til biologiske foreldre eller omsorgsovertakelse etter § 4-12 barnevernloven, hvor barnet kan plassert i fosterhjem eller institusjon (Barnevernloven, 1992, §4-12). Beredskapsforeldrenes rolle innebærer å skape relasjon til barnet, til tross for at barnet skal være i beredskapshjemmet i en periode (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 258). Det er bufetat som følger opp beredskapshjemmene ved å gi tilpasset veiledning, og gir kurs og godkjenner beredskapsforeldrene dersom de ønsker å bli fosterforeldre (Bufetat, 2022).

2.2.4 Besøkshjem/ avlastningshjem

Besøkshjem eller avlastningshjem er et hjelpetiltak i barneverntjenesten som har som mål å gi støtte til barn på områder hvor foreldrene ikke strekker til (Barnevernloven, 1992, §4-4). Det kan være familier som har økonomiske utfordringer, lite nettverk eller familier hvor barn trenger en støttekontakt til å gjøre aktiviteter (Bufdir, 2022). Besøkshjemmet kan fungere som en avlastning for foreldrene og kan hjelpe barnet med for eksempel leksehjelp, aktiviteter innenfor kultur eller idrett, og har ellers ingen begrensninger (Barnevernloven,

1992, §4-4). Besøkshjemmet/avlastningshjemmet har også mulighet for å bli fosterforeldre dersom Bufetat godkjenner det (Bufetat, 2022).

2.3 Omsorgsovertakelse

Barnevernet er først og fremst en hjelpetjeneste, som tar beslutninger ut fra barnevernloven. Barnevernloven åpner for inngripende tiltak (Bufdir, 2022). Det stilles derfor store krav til barnevernets arbeid og til rettssikkerheten for om barn og foreldre blir ivaretatt på en god nok måte (Bufdir, 2022). For at barneverntjenesten skal kunne overta omsorgen fra barns foreldre når foreldrene utøver omsorgssvikt i den grad at det går på bekostning av barnets fysiske og psykiske helse (Bufdir, 2018). Barneverntjenesten kan også fatte vedtak om omsorgsovertakelse dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet, til tross for at det ikke kan påvises aktuell omsorgssvikt (Horverak & Solstad, 2008, s. 40).

Omsorgssvikt kan være at foreldrene utøver psykisk eller fysisk vold mot barnet, true eller tvinge barnet til å gjøre noe han ikke har lyst til, kontrollere eller støte barnet ut av familien (Horverak & Solstad, 2008, s. 42). Barneverntjenesten kan også fatte vedtak om omsorgsovertakelse hvor foreldrene utøver negativ sosial kontroll og æresrelatert vold hvor barnets grunnleggende rettigheter brytes ned (Bufdir, 2018). I slike saker kan foreldrenes atferd være vel så skadene for barnets psykiske helse, på lik linje som ved utøvelse av fysisk vold og mishandling (Horverak & Solstad, 2008, s. 43). Når fylkesnemnda har fattet vedtak om omsorgsovertakelse, skal de avgjøre omfanget av samvær med barnas biologiske foreldre og hvorvidt barnas adresse skal være skjult eller ikke for foreldrene (Bufdir, 2018).

I noen saker kan det være nødvendig at barneverntjenesten fatter et midlertidig akuttvedtak når barnet ikke har trygge rammer rundt seg (Bufdir, 2022). Når akutte situasjoner oppstår, må barneverntjenesten handle raskt (Bufdir, 2022). Midlertidig akuttvedtak skal forhindre at barnet blir utsatt for vold eller represalier av familien (Bufdir, 2018). Hvis det er fare for at barnet kan bli utsatt for tvangsekteskap eller etterlatt på en

utenlandsreise, kan barneverntjenesten også fatte vedtak om midlertidig akutt plassering, for å forhindre at barnet tas ut av landet (Bufdir, 2018).

Barna barneverntjenesten overtar omsorgen for, har gjort erfaringer som har nedfelt seg i dem. Omsorgsovertakelsen kan resultere i at barnet har negative forestillinger og forventinger til seg selv og andre (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 52). Omfanget av konsekvensene av å leve i omsorgssvikt, kan være avhengig av hvor tidlig i livet til barnet den sviktende omsorgen inntreffer. Art, grad og varighet er andre faktorer som kan påvirke skadebildet (Horverak & Solberg, 2008, s. 42). Ved å ha kunnskap om hvordan atferd og holdninger utspiller seg fra barnet på godt og vondt, har barneverntjenesten mulighet til å påvirke negativ atferd i en positiv retning. Når et barn skal flytte i et fosterhjem, kan barneverntjenesten ta med barnet i planleggingen av det som skal skje. På den måten kan det skape trygghet og forutsigbarhet for barnet (Bunkholdt og Sandbæk, 2011, s. 52).

2.3.1 Samarbeid til barnets beste

I samarbeid med fosterforeldre, andre etater og tjenester skal samarbeidet medvirke til at barnets interesser blir ivaretatt og føler trygghet i sine omgivelser. Barnets beste skal ikke bare være en styrende norm på individnivå, men også på et samfunnsnivå (Horverak og Solstad, 2008, s. 31). Det er barneverntjenestens plikt å sørge for at barnets interesser blir ivaretatt i samarbeid med andre offentlige organer som for eksempel skole, skolehelsetjenesten og BUP (Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk). Dette etter pålegg fra barnevernloven § 3-2 (Barnevernloven, 1992, §3-2).

Når barnevernet har overtatt omsorgen, blir barnet flyttet i fosterhjem. Fosterforeldrenes ansvar er å gi fosterbarnet daglig omsorg og trygge rammer. Det er fosterhjemsavtalen som regulerer ansvarsfordelingen mellom barnevern og fosterforeldre (Barne- og familiedirektoratet, 2021). Flere av de biologiske foreldrene til fosterbarn har store utfordringer i livet som gjør at de ikke klarer å gi barna god nok omsorg. Fosterbarn som blir plassert i nye hjem kan også derfor ha utfordringer som gjør at de trenger god oppfølging for å mestre hverdagen i skole og andre sosiale tilstelninger og skape trygge relasjoner til fosterfamilien og andre (Heide & Nicolaisen, 2020). Barneverntjenesten skal samarbeide tett

med fosterforeldre og andre instanser som er i barnets nettverk for å sørge for å ivareta barnets beste (Heide & Nicolaisen, 2020).

For å sørge for at barnet blir sett og hørt er det viktig at barneverntjenesten snakker med barnet. I følge FNs barnekonvensjon har alle barn rett til å bli hørt og tatt hensyn til (FN-sambandet, 2022). Når det skal vedtas avgjørelse som berører barnet, skal barnet informeres og ha anledning til å uttale seg om sine synspunkter. Barnet har rett til å medvirke saker som angår en selv. Barnets medvirkning betyr at skal få si sin mening, bruke egen kunnskap og innsikt til å påvirke egen fremtid (Stang, 2007, s. 21). I beslutninger som skal vedtas, er ikke barnets mening nødvendigvis avgjørende. Beslutninger har flere momenter, som for eksempel faglig oppfølging og behandling. Det er slike momenter som ikke kan settes til side selv om det går på tvers av barnets ønsker (Horverak & Solstad, 2008, s. 63). Barnet har aldri ansvar for å bestemme beslutninger, barnets ønsker bør derfor begrunnes og dokumenteres (Bufdir, 2019).

Samarbeid mellom barneverntjenesten og fosterhjemmet handler om hvordan man samhandler i forhold til hverandre, hvordan man avklarer roller og ansvarsfordeling. Barneverntjenesten og fosterhjemmet har begge et oppfølgingsansvar innenfor fosterhjemsomsorgen (Stang, 2007, s. 161). Det er barneverntjenesten som har totalansvar for omsorgen av fosterbarn, mens fosterforeldrene har ansvaret for å utføre den daglige omsorgen på vegne av barneverntjenesten (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 244). For å sikre en forsvarlig oppfølging og kontroll av fosterbarnets situasjon i fosterhjemmet, skal barneverntjenesten besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig (Bunkholdt og Sandbæk, 2011, s. 291). Barnevernet skal hjelpe, støtte, iverksette og foreta endringer som til enhver tid viser seg å være nødvendige for å ivareta fosterbarnets beste (Stang, 2007, s. 31).

2.3.2 Ettervern

Barneverntjenesten skal tilby ettervern til barn som har hatt barneverntiltak frem til de er 18 år. Ungdom har krav på å få tilbud av barnevernet om ettervern til fylte 25 år (Barne- og familiedepartementet, 2021). Det betyr at et barn kan være i kontakt med barnevernet i mange år fra første møte. Når ungdom samtykker selv om tilbud til ettervern, skal tiltak som ble iverksatt før fylte 18 år opprettholdes eller erstattes med nye tiltak (Barnevernloven, 1992, §1-3). Formålet med etterverntiltak er å gi unge voksne i alderen 18 – 25 år hjelp og støtte i overgangsfasen til selvstendige voksne. Dersom ungdommene ikke får den hjelpen de ønsker, kan de klage til statsforvalteren (Barne- og familiedepartementet, 2021).

2.4 Relasjonsteori

Barn og voksne eksisterer ikke som isolerte individer (Hoffman et al., 2017, s. 34). Vi fødes inn i et forhold, et jeg og et du. Alle barn blir seg selv i relasjon til andre og lever sine liv i relasjoner (Hoffman, et al., 2017, s. 57). I møte med barn og voksne skaper vi et rom som betinger våre opplevelser, utvikling og respons. Evnen til å skape bånd til andre kan knyttes til vår overlevelse, som art og individ (Wennerberg, 2015, s. 20). Mennesker er grunnleggende relasjonsvesener, som betyr at vi kan forstå andre, lære av og stole på andre. Dette er avgjørende for vår utvikling og livskvalitet (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 19).

Alle barn har et opphav som består av foreldre (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 20). Foreldrene våre blir en del av vår historie, som nærværende eller som fraværende. Fra fødsel til død er vi i kontakt med andre personer, hvor relasjonene kan være alt fra tette, omfattende og viktige, til mer flyktige og avgrensede (Wennerberg, 2015, s. 12). Det foregår kommunikasjon i alle relasjoner vi inngår i. Det å se på noen, smile, lytte, snakke, le, gråte, diskutere eller klemme er ulike former for kommunikasjon (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 20).

Fra tidlig fødsel søker mennesker noen som kan ta vare på, forstå og støtte oss. Gjennom livets løp skaper individer et nett av relasjoner, som på mange måter holder oss oppe (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 21). Barn og voksne trenger hverandre og er derfor knyttet til hverandre på et kompleks og intrikat vis (Hoffman, et al., 2017, s. 35). Fosterbarn og

fosterfamilien påvirker hverandre på gjensidig vis. Hvordan fosterbarnet oppfører seg, påvirker fosterfamiliens oppførsel og visa versa (Jensen, 2016, s. 45). Det er derfor vanskelig å forstå fosterbarnets opplevelser, handlinger og følelser uavhengig av de mellommenneskelige sammenhengene fosterbarnet befinner seg i (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 20).

For å skape trygge relasjoner er tillit en viktig faktor for å kunne skape trygghet i relasjon mellom fosterbarnet og fosterfamilien (Hoffman, et al., 2017, s. 26). Relasjoner handler om å skape en forbindelse mellom noe, i dette tilfelle mellom fosterbarnet og fosterfamilien. Når man vokser opp er det vanskelig å finne sin plass, både i verden, men også i relasjoner til andre (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 101).

Det er to grunnleggende typer relasjoner som kan være viktig for barns utvikling i samhandling til andre mennesker (Olsen, 2017). Det første er vertikale relasjon som handler om makt, hvor bare en i relasjonen har makt. Det er for eksempel voksen-barn relasjon, hvor den voksne bestemmer (Olsen, 2017). Den andre relasjonen er horisontal relasjon, som handler om selvet, og at det ikke er en annen person som har makt som kan styre deg, eller gripe inn i avgjørelser man selv tar (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 26). Denne type relasjon handler om måten man kan ta selvstendige valg på godt og vondt. Makt vil alltid i en eller annen grad være til stede i relasjon. Barn trenger begge typer relasjoner, for å kunne erfare å stå på egne ben, men også for å kunne erfare og skape trygghet (Olsen, 2017).

2.4.1 Relasjonsperspektivet

Alle nivåer barn og voksne forholder seg til er det relasjoner, snarere enn gjenstander og fysiske realiteter (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 26). Å ha et grunnleggende relasjonsperspektiv er synonymt med å ha et grunnleggende kommunikasjonsperspektiv, fordi relasjon og kommunikasjonsbegrepet er nært beslektet (Jensen, 2016, s. 27). Ved å ha et relasjonsperspektiv som forståelsesramme, vil det innebære kommunikasjon (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 19).

Fosterbarn viser seg og blir til i relasjoner med andre som for eksempel barneverntjenesten og fosterfamilien. I møte med andre personer møter man ulike ideer om hvordan man kan forstå andre, det innebærer blant annet måter å tenke på, ideer, utvikling, læring og forandring (Jensen, 2016, s. 29). I møte med andre mennesker får vi kunnskap om oss selv, i den grad hvor vi viser ulike side og utvikler oss i samspill med andre. Barn og voksne er en del av hverandres liv og overgir seg selv til hverandre (Ruppert, 2020, s. 44).

I følge Bateson (1972) mener han at relasjonen er en grunnleggende forståelsesramme for menneskets utvikling og læring. Han sier at relasjon ikke eksisterer internt i en enkelt person. Det er nonsens å snakke om "avhengighet" eller "aggressivitet" eller "stolthet" og så videre. Alle den slags ord har sitt utspring i det som skjer mellom mennesker, ikke i et eller annet inne i et menneske (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 30). I møte med andre kan endring skje, det handler om at vår forståelse av oss selv og verden bygges opp i møte med andre (Wennerberg, 2015, s. 17).

Relasjonsperspektivet handler helt grunnleggende om at vi erkjenner verden ved å stå i en relasjon til den verden som er vår subjektive virkelighet (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 27). Det er ikke en fysisk verden av gjenstander vi forholder oss til, men en verden av relasjoner, forskjeller og kommunikasjon. I møte med andre står vi begge også i en relasjon til det vi sanser, opplever, erfarer og føler (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 51).

2.5 Systemteori

Systemteori kan gi et betydningsfullt bidrag til hvordan fosterbarn opplever trygge relasjoner i fosterhjemmet. Denne studien skal se nærmere på hva trygge fosterhjem betyr for fosterbarnet og hvordan fosterbarnet opplever sitt møte med fosterfamilien i regi av barneverntjenesten. Systemteori er sentral, fordi de kan gi et bilde av hvordan barnevernkontekst kan se barnets utfordringer i sammenheng med barnets relasjoner.

Systemteori har sin opprinnelse i matematikk, fysikk og ingeniørkunst. Det var biologen Ludwig Von Bertalanffy som utviklet generell systemteori (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s. 29). Han hevdet at levende systemer hadde evnen til å nå mål på forskjellige måter og at et symptom kan være et resultat av mange ulike påkjenninger (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s.28). Et systemisk perspektiv representerer det mekaniske perspektivet og en lineær årsaksforklaring og introduserer relasjonsperspektivet og sirkulære prinsipper som et alternativ til individperspektivet (Jensen, 2016, s. 17).

Systemteori handler også om å benytte kommunikasjonsteori for å forstå et samspill mellom for eksempel barneverntjenesten, fosterbarn og deres fosterfamilie (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 55). Med en systemisk forståelse, kan man også forstå samspillet mellom fosterbarnet og den situasjonen fosterbarnet befinner seg i. Begrepene kontekst og relasjon er to nøkkelbegreper i systemisk forståelse (Jensen, 2016, s. 26). Kontekst betyr «sammenheng», og handler om sammenhengen barnet forstår fenomener i (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 99). Relasjon representerer overgangen fra å studere barnets egenskaper til å forstå fenomener som uttrykk for et samspill mellom barn og foreldre, og mellom barnet og den situasjonen barnet befinner seg i (Jensen, 2016, s. 26).

Når et fenomen er organisert i et system oppstår noe nytt, for eksempel kan en handling som barneverntjenesten utfører, lede til handling B, som kan være å rekruttere et fosterhjem, som fører til handling C, som er fosterbarnet som skal blir kjent med fosterfamilien, som gir utgangspunkt for handling A (Jensen&Ulleberg, 2013, s. 113). Dette er en sirkulær interaksjon, og det er nettopp dette som menneskelige systemer kan karakteriseres ved. Begrepet sirkularitet betyr at en situasjon kan ses i sammenheng med

andre begivenheter som foregår samtidig, som griper inn i hverandre og gir gjensidig påvirkning (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s. 29).

Systemteori dreier seg også om den gjensidige avhengigheten mellom for eksempel fosterfamilien og et fosterbarn i et samspill. Hva et fosterbarn i et samspill blir påvirket av, kan få konsekvenser for fosterfamilien som deltar i samspillet (Jensen, 2016, s. 57).

Systemteori handler også kommunikasjon og kommunikasjonsmønstre. Systemisk forståelse er å benytte kommunikasjonsteori for å forstå samspill blant annet fosterfamilien og andre sosiale fenomener, som for eksempel fosterbarnets nettverk (Jensen, 2016, s. 18).

Et system omfatter alt som påvirkes i systemet (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 67). For eksempel kan man si at barn og voksne har eller kan få stor påvirkning på andre som lever i et hvert samfunn. Det kan være samtaler i fosterfamilien, om fosterfamilien, kjønn, etnisitet, skoler, yrke, politiske spørsmål, mellommenneskelige uenigheter og lignende (Lorås & Ness, 2019, s. 226). Hvordan identiteten oppstår i lys av samtalene i hver av disse kontekstene kan variere avhengig av hvordan fosterbarn og deres familie blir berørt på forskjellige måter. Deres virkelighet er konstruert innenfor disse samtalene og hvordan de ser på seg selv (Andersen, 2015, s. 25).

I systemteori har språket også en vesentlig betydning for å forsøke å skape mening i verden (Lorås & Ness, 2019, s. 33). Språket rapporterer ikke bare om virkelighet, det skaper også virkelighet. Ordet «virkelighet» er en sosial konstruksjon, helt avhengig av språk og dialog for sin eksistens. Når barn og voksne opplever noe som varig og bestandig, er det en konsekvens at vi fortsetter å omtale det på den samme måten, med de samme ordene, i de samme dialogene (Lorås & Ness, 2019, s. 33). Virkeligheten er en konstruksjon som blir etablert og opprettholdt i en språkligbasert dialog mellom voksne og barn (Andersen, 2015, s. 96).

2.5.1 Batesons kommunikasjonsteori

Gregory Bateson (1904-1980) var en britisk sosialantropolog, biolog, systemteoretiker og kommunikasjonsteoretiker. Han regnes som grunnleggeren av kybernetikk. Bateson mente at alt henger sammen. Alt blir påvirket av alt, som betyr at alt også vil være i konstant bevegelse (Jensen, 2016, s. 35). Kommunikasjonsteorien gir barn og voksne en ny forståelse av virkeligheten og tilbyr begreper og et analyseapparat som er egnet til å gi nye beskrivelser og ny forståelse. Bateson utvikler begreper som gir som baserer seg på forståelse av hvordan barn og voksne erkjenner og erfarer virkelige relasjoner (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 95).

I følge Bateson må samspill forstås sirkulært (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 24). Fra tidlig barndom har mennesker blitt vant til å bli karakterisert ved egenskaper som uttrykk for sider ved vår personlighet (Jensen, 2016, s. 36). Man ser etter egenskaper hos barnet og kan forstå det som en forklaringsramme når en handling skjer (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 26). Det er også nærliggende å forstå begivenheter som noe som skjer i en lineær rekkefølge (Jensen, 2016, s. 34). For eksempel at et barn sier noe frekt til fosterfamilien, fosterfamilien blir sint og skjeller ut barnet og legger skyld på barnet for at barnet skaper uro (Bateson, 1972).

Den lineære årsakssammenhengen er nærliggende og velkjent. Mennesker leter etter grunn, skyld og årsak (Jensen, 2016, s. 33). Ved å forstå samspill som sirkulært, vil fokuset være på relasjoner og samspill, fremfor egenskaper ved personen (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s. 128). Det betyr at man forstår situasjoner på en måte hvor både fosterbarnet og fosterfamilien er bidragsyter og ansvarlig for hva som skjer i samspillet. (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 25).

Gregory Bateson bidrar til et perspektiv på barn og voksne som baserer seg på menneskelig erkjennelse som rommer kompleksiteten. Begrepet "kommunikasjon" er for Bateson er et begrep som er rikt på mening og vidt definert (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 28). I følge Bateson forholder vi oss direkte til fenomener og gjenstander, men ideen om dem. Kommunikasjonsperspektivet handler om hvordan barn og voksne forstår virkeligheten, hvordan man sanser, oppfatter og tolker enkelt gjenstander, fenomener, situasjoner og samspill (Bateson, 1972).

Barn og voksne tolker, avgrensner, tillegger mening, legger merke til og reagerer ut fra hvem de er og hva de har lært (Wennerberg, 2015, s. 31). Virkeligheten kan se forskjellig ut fra et barns perspektiv til et annet, og det er ikke objektive størrelser som barn forholder seg til, men deres tolkning av den (Bufdir, 2020). I en verden av kommunikasjon er altså ikke de eneste relevante størrelser budskapet, deler av budskap, forhold mellom budskap, manglende budskap og så videre. Budskap er heller ikke objektive størrelse, de blir i kraft når barnet som forfatter, opplever og erfarer (Bateson, 1972). Bateson var opptatt av at samtidig som all erfaring er subjektiv, er relasjon helt grunnleggende når det gjelder å observere, tolke og forstå virkeligheten, både når det gjelder relasjon mellom fenomener og relasjonen mellom mennesker (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 29).

Bateson var ikke bare opptatt av systemteori, men var også med å danne de grunnleggende antakelser i kommunikasjonsteori i likhet med blant annet Paul Watzlawick (1921-2007), som var opptatt av kommunikasjon mellom mennesker (Bateson, 1972). Det er ikke mulig å ikke kommunisere, er et utsagt som handler om at uansett hva vi gjør og ikke gjør kommuniserer vi på en eller annen måte. Alt vi gjør og ikke gjør, kan tolkes og forstås av andre. Vi forstår og misforstår (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 21).

I kommunikasjon mellom mennesker kommuniserer vi alltid på flere nivåer (Jensen, 2016, s. 41). Det skjer parallelt med innholdet i samtalen, eller kommunikasjon gjennom SMS, e-post eller brev. Måten vi kommuniserer på kan si noe om vår relasjon til andre (Jensen, 2016, s. 46). I følge Bateson, mener han at vi i hovedsak definerer forholdet og indirekte forteller hverandre hvordan vi ser på forholdet og hverandre (Bateson, 1972). Uansett hva samtalen handler om, kommuniserer vi med hverandre, og vi kan vise om vi er vennlige, sinte eller hvor interesserte vi er i å snakke med hverandre (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 22). Bateson hevder også at mennesker i samtale alltid vil være mest opptatt av forholdsaspektet (Jensen, 2016, s. 46). Man kan definerer sitt forhold til andre på ulike måter, for eksempel ved valg av ord og kroppsspråk. Parallelt med måten å snakke på, kan kroppen kommunisere ved bevegelser (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 24).

2.5.2 Narrativ teori

Narrativ teori handler om det å fortelle og hvordan vi forteller våre historier på (Baltzersen, 2014). Alle mennesker har sin historie, om du er et barn oppvokst i fosterhjem eller hos dine foreldre har du tanker om dine opplevelser og erfaringer. Når fosterbarnet forteller sin historie om sine opplevelser i møte med fosterfamilien er fosterbarnets mening og konteksten fosterbarnet beskriver viktig (Jensen, 2016, s. 122). Gjennom fosterbarnets historie, har barnet mulighet til å gjøre seg forstått for andre, ved å fortelle om sine opplevelser og erfaringer (Gergen, 2009, s. 185). Situasjoner og hendelser fosterbarnet forteller om, handler om deres liv og hvor de er på vei. Fosterbarnas liv konstrueres gjennom historiefortellingen (Gergen, 2009, s. 185). Teoretisk knyttes narrativ teori sammen med utviklingen av praksis. I narrativ praksis kan det for eksempel handle om samtaler mellom for eksempel barneverntjenesten og fosterbarnet, og om samarbeid mellom barneverntjenesten og fosterhjemmet (Jensen & Ullenberg, 2013, s. 239).

Michael White (1948 – 2008) var opptatt av eksternalisering i samtalen, som kan bety å skape en allianse med for eksempel fosterbarnet mot problemet, som er en opplevelse fosterbarnet har. Problemet for fosterbarnet kan for eksempel handle om tilknytning, kommunikasjon, og relasjoner til fosterfamilien. Ifølge White (1948 – 2008) er det ikke fosterbarnet som er problemet, det er problemet som er problemet (Jensen & Ullenberg, 2013, s. 246). Gjennom samtalen får problemet eget liv og samtalen har søkelys på hvem som skal bestemme (Johnsen & Torsteinsson, 2012, s. 205). Ifølge Michael White og David Epston (1990), kan fosterbarnet omstrukturere sin historie, hvis fosterbarnet sammen med for eksempel fosterfamilien, kan adskille problemet fra seg selv (Gergen, 2009, s. 186).

For fosterbarnet kan hennes historie oppleves som en sannhet, mens systemet rundt som er for eksempel barneverntjenesten og fosterhjemmet kan ha en annen oppfatning av samme situasjon. I et narrativt perspektiv finnes det ingen sann versjon av historien, men heller flere versjoner som gir mening for den som forteller (Jensen, 2016, s. 122). Fosterbarnet kan dermed fortelle sin versjon om problemet som gir mening for henne, selv om fosterfamilien og barneverntjenesten har en annen versjon. White og Epston (1990) var opptatt av hva som er meningsbærende for den enkelte som forteller sin historie, fordi historien beskriver konkrete personer, kontekster og konsekvenser (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s. 200). Det

narrative perspektivet representerer dermed en grunnleggende måte hvordan for eksempel fosterbarnet forholder seg til tid, prosess og endring (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s. 200).

2.6 Tilknytningsteori

Barns tilknytning handler om hvordan barnet danner relasjoner og knytter følelser til andre på en måte som er felles for alle mennesker, uavhengig om du er vokst opp med dine foreldre eller i fosterhjem (Ruppert, 2020, s. 46). Ulike forhold ved barn og foreldre vil kunne bidra til individuelle forskjeller i tilknytningsatferd. Barn reagerer forskjellig på ukjente og uoversiktlige situasjoner avhengig av deres tilknytning til andre (Tetzchner, 2012, s. 541).

John Bowlby er kjent for sine synspunkter om barns utvikling av tidlige relasjoner og hvordan tilknytningen mellom barn og omsorgspersoner oppstår (Tetzchner, 2012, s. 541). Barnets evne til tilknytning og grunnleggende behov for tilknytning, fører til en bestemt type atferd som et gjensidig bånd til andre og som prøver å opprettholde båndet mellom barnet og den andre (Ruppert, 2020, s. 50). Utviklingen av selvet som skjer fra barnet er født til barnet vokser opp er en prosess som alltid skjer i og gjennom relasjoner til andre. Selvet og identitet er relasjonell og barnets grunnleggende opplevelser av verden filtreres gjennom barnets relasjoner (Wennerberg, 2015, s. 17).

For at barn skal oppnå nærhet og føle trygghet er det viktig at omsorgsgiver stiller opp med fysisk og følelsesmessig tilgjengelighet og akseptere barnets behov. Omsorgsgiver må også være sensitiv for barnets signaler og svare på signalene, slik at barnet føler seg forstått og ivaretatt (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 63). Barns tilknytning til sine omsorgsgivere er en sammensetning av tanker og forestillinger, følelser og handlingsberedskap (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 62).

Hvordan barnet oppfører seg rundt andre mennesker kan ha betydning for hvilken tilknytning de har til sine foreldre og andre omsorgspersoner fra tidlig alder. Når tilknytningsprosessen blir avbrutt kan atskillelse føre til stress og frykt for å bli forlatt og senere utvikle separasjonsangst (Ruppert, 2020, s. 54). Barnets tilknytning til andre bidrar til

en følelse av tilhørighet og identitet. Tap av følelsen av tilhørighet, kan føre til at barnet har vanskelig for å bygge opp en stabil identitet og følelse av egenverd (Ruppert, 2020, s. 59).

Barn som flere ganger mister tilknytningspersoner, kan etter hvert investere mindre i nye mulige tilknytningspersoner (Tetzchner, 2012, s. 542). Barn som har en utrygg tilknytning til andre kan få vanskeligheter med å være alene eller sammen med andre. Barnet har vansker for å regulere egne følelser og når barnet blir avvist av omsorgspersoner, kan det føre til sinne, protest og sorg (Wennerberg, 2015, s. 111). For barn er tilknytning til sine omsorgspersoner helt nødvendige for at barnet skal overleve. Barn som blir avvist av sine foreldre, kan få tilknytningstraumer og kan resten av sitt liv søke etter nær kontakt hos andre for å få fylt følelsen av et indre tomrom. Som voksen kan barnet få et voksenliv fylt med skuffelser og er overlatt til sin indre ensomhet (Ruppert, 2020, s. 154).

Hvordan barnet i fosterhjem utvikler seg og knytter bånd til andre i fosterfamilien avhenger av hvordan barnet føler trygghet til fosterfamilien som er tilgjengelig, pålitelig og forutsigbar. Barn som vokser opp med omsorgspersoner med trygg tilknytning har bedre evne til å utvikle et godt selvbilde, får gode vennerelasjoner og evner til gode skolepresentasjoner i motsetning til barn uten trygg tilknytningspersoner (Wennerberg, 2015, s. 85). En viktig konsekvens for barnet av tidlig tilknytningsrelasjoner, handler om at tilknytningspersonen kan hjelpe barnet til å forstå og mestre utrygghet og frykt, dette kan hjelpe barnet til å mestre motgang senere i livet (Tetzchner, 2012, s. 566).

2.7 Relevant forskning

Av tidligere forskning som anses som relevant for denne studien er forskning basert på tilknytning, tilhørighet og relasjoner mellom fosterbarn og fosterfamilien, fordi temaene bygger opp under egen forskning om tidligere fosterbarns opplevelse om hva som skaper trygge fosterhjem. Søkeordene: fosterbarn, fosterhjem, barnevern, forskning og tilknytning er brukt. Det ble funnet relevant forskning på databasene: forskning.no, researchgate.net og vid.brage.unit.no. Studien tar for seg en forskning utført av Chase Stovall-McClough & Mary Dozier (2000) og forskning gjennomført av danske studenter ved VIVE – Det National

Forskning og Analysecenter for Velfærd (2019) og en masteroppgave av Kristin Støkken Ankarstrand (2019) som er basert på tidligere fosterbarns fortellinger om mangel på gode relasjoner, behov for tilhørighet og om å føle seg annerledes.

Chase Stovall-McClough og Mary Dazier gjennomførte et forskningsprosjekt hvor de studerte fosterbarns tilknytning til sine fosterforeldre (Stovall & Dozier, 2000, s. 133). Det var 10 fosterbarn og 8 fosterforeldre som var med i forskningen. Tilknytningen ble vurdert gjennom data av tilbakemelding fra fosterforeldrene som brukte dagbokmetodikk i minst to måneder etter fosterbarnets plassering i fosterhjemmet (Stovall & Dazier, 2000, s. 154). Fosterbarnas tilknytning ble også vurdert ved bruk av The Strange Situation-test hvor barnet måles på sin respons til fosterforeldrenes nærvær (Stovall & Dozier, 2000, s. 133). The Strange Situation-test er en observasjonsprosedyre for å vurdere spedbarn og omsorgspersoners tilknytning. The Strange Situation er utviklet av Mary Ainsworth (1978) i henhold til John Bowlbys tilknytningsteori (Skre & Mørch, 2018).

Stovall og Daziers forskningsprosjekt (2000) viste ulik tilknytningsatferd for fosterbarn som flyttet i fosterhjem før 12 måneders alderen og barn som flyttet i fosterhjem etter de hadde fylt 12 måneder. Barn som flyttet i fosterhjem før 12 måneders alderen viste å knytte seg til fosterforeldrene raskere enn barn som var eldre enn 12 måneder (Stovall & Dazier, 2000, s. 151). Fosterforeldrenes atferd og tilnærming til fosterbarna hadde også betydning for hvordan fosterbarna tilknyttet seg fosterforeldrene (Stovall & Dazier, 2000, s. 151).

Doktorgradsstudenter fra danske VIVE – Det National Forskning og Analysecenter for Velfærd undersøkte hvordan fosterbarn skaper en tilhørighet til fosterfamilien, samtidig bevare tilhørigheten hos sin biologiske familie (Barse, 2019). Forskningen er basert på elleve fosterbarn i alderen 8 – 15 år som forteller i videodagbøker om opplevelsen av å høre til. Forskningen viste at det er ulike måter å føle tilhørighet på. Barna viste at de hadde tilhørighet både i fosterhjemmet og i sin biologiske familie (Barse, 2019).

Ankarstrands (2019) forskning baserer seg på tidligere fosterbarns fortellinger om mangel på gode relasjoner, behov for tilhørighet og om å føle seg annerledes. Formålet med forskningen var å få innsikt i fosterbarns egne erfaringer om oppfølging av barneverntjenesten i fosterhjemmet (Ankarstrand, 2019, s. 2). Forskningen er en kvalitativ

studie som hadde fire informanter. Forskingen fant at saksbehandlerne relasjon til fosterbarnet og fosterfamilien hadde betydning for hvordan fosterbarnet opplevde å bli sett og hørt (Ankarstrand, 2019, s. 37). Flere av fosterbarna opplevde at saksbehandlerne var opptatt av god relasjon til fosterforeldrene enn til fosterbarna og at noen av fosterbarnas relasjon til saksbehandlerne opplevdes som nærmere når de skulle flytte ut av fosterhjemmet (Ankarstrand, 2019, s. 40). Om relasjon, tilhørighet og tilknytning til fosterfamilien, sier flere av fosterbarna at de hadde en sterk tilknytning til fosterfar enn fostermoren (Ankarstrand, 2019, s. 57).

Forskning om fosterbarn og tilknytning anses som relevant for min problemstilling. Dette fordi utgangspunktet for studien er tidligere fosterbarn opplevelse av hva som skaper trygge fosterhjem. Forskning om tilknytning kan si noe om fosterbarnas relasjon til fosterfamilien og hvilken betydning fosterforeldrenes måte å respondere til fosterbarnas signaler på kan være avgjørende for tilknytning mellom fosterforeldre og fosterbarnet.

3 Metode

I dette kapittelet vil det redegjøres for studiens metode. Først vil studiens kvalitative metode beskrives. Videre vil vitenskapelige forankring, intervjuguide, transkribering av intervjuene og mulige svakheter ved studien gjort rede for. Avslutningsvis redegjøres det for egen forståelse.

3.1 Kvalitativ metode

Det er brukt kvalitativ metode i studien. Ettersom problemstillingen etterspør fosterbarns opplevelse av trygge fosterhjem, er det fosterbarnets opplevelse av et fenomen som er kjernen i studien. Derfor er kvalitativ metode en hensiktsmessig tilnærming som er velegnet til å besvare problemstillingen (Silkose, Olsson & Gripsrud, 2021, s. 117). Valg av metoden for å samle inn empiri, handlet om at jeg var opptatt av å belyse fosterbarnets opplevelse

om hva som skapte trygge eller utrygge fosterhjem for alle informantene. Å samle inn empiri handler om å oppdage ny kunnskap eller skape bevisstgjøring om kunnskap man allerede vet om fra før. (Jacobsen, 2005, s. 15).

I kvalitativ metode var det to sentrale sider som ble viktig som jeg tok med meg i forskningen. Det første handlet om innlevelse i møte med fosterbarnet. Det innebar at jeg som forsker kunne utvikle en forståelse av det fenomenet som jeg forsket på, ved å sette meg inn i situasjonen som fosterbarnas liv var en del av, og utvikle en forståelse av hvordan fosterbarna levde sine liv. Den andre sentrale siden innebar en systematisk tilnærming hvor det var viktig å ha et reflektert forhold til beslutninger som skulle tas i løpet av studieprosessen. Valgene som ble tatt var basert på grundige og omfattende vurderinger. Det innebar refleksjon og utvikling av en helhetlig forståelse av fenomener som ble studert (Thagaard, 2018, s. 14).

Med kvalitativ metode fikk jeg mulighet til å forstå fosterbarnets sin virkelighet ved at fosterbarnet satt sine ord på sine opplevelser og erfaringer. For å få tak på denne informasjon kunne jeg med kvalitativ tilnærming kommunisere direkte med fosterbarnet, ved å observere eller dokumentere i form av skriftlig materiale eller bildemateriale (Silkose, Olsson & Gripsrud, 2021, s. 117). Det som kjennetegner kvalitativ metode er oppnå forståelse av fenomener, og fortolkning blir da et sentralt begrepet i oppgaven, når fortolkningsrammen danner grunnlaget for forståelsen av fenomenet i forskningsprosessen (Thagaard, 2018, s. 19).

Kvalitativ metode innebærer nær kontakt mellom forsker og informant, hvor intervju har vært en måte å samle inn data på. Intervju bidrar til hvordan mennesker opplever og reflekterer konteksten de står i eller er opptatt av. Et viktig mål i kvalitativ forskning er å oppnå forståelsen av sosiale fenomener. Metoden bærer derfor preg av åpne spørsmål i intervjuguiden, hvor spørsmålene skulle kunne lede til at informantens svar ble sirkulære og refleksive (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s. 206). Kjennetegnet for et kvalitativt forskningsintervju baserer seg på å forstå verden ut fra informantens ståsted, derfor var det et mål å vekke informantens erfaringer og opplevelser av verden i studien (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20).

3.2 Vitenskapelig ståsted

Studien vil ha fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming som vitenskapelig ståsted.

Fenomenologi er en filosofisk tradisjon som har sitt utspring i Edmund Husserl (1859 – 1938) filosofi og metode (Hovd, 2022). Fenomenologisk tilnærming har vist seg å være velegnet utgangspunkt når det etterlyses forskning som tar utgangspunkt i praksis og praksisen egenart (Husserl, 1938). Dette fordi menneskelig erfaring er en direkte og umiddelbar opplevelse av helhetlige, meningsbærende fenomener. I fenomenologisk tilnærming er forskeren opptatt av den levde erfaringsverden en søker å forstå (Thomassen, 2018, s. 170).

Fenomenologi handler også om den subjektive opplevelsen og søken om å oppnå forståelse av dypere mening i enkeltpersonens erfaringer (Snævarr, 2017, s. 178). Det er forskerens refleksjoner over egne erfaringer som danner et utgangspunkt for forskningen (Thagaard, 2018, s. 36). Fenomenologi blir i enkelte kontekster referert til kvalitative eller aspekter ved vår erfaring. For eksempel som et fagområde innenfor vitenskapsfilosofi, historiefilosofi og estetikk, matematisk filosofi, religionsfilosofi og etikk (Hovd, 2022). Ved bruk av fenomenologisk tilnærming i kvalitativ undersøkelse legges det vekt på å forstå hver enkelt fosterbarns dagserfaringer og livssituasjon (Snævarr, 2017, s. 181). Tilnærmingen kan benyttes til å lære «språket» til fosterbarna og kartlegge behov og problemer (Silkose, Olsson & Gripsrud, 2021, s. 126).

Hermeneutikk er læren om fortolkning av tekster og betegner de humanistiske vitenskapens særlige metode eller en teori om all forståelse (Alnes, 2020). Hermeneutikk kommer fra det greske ordet hermeneuein, som betyr å uttrykke, utsi og tale, fortolke og forklare samt å oversette fra ett språk til et annet (Lærgreid & Skorgen, 2006, s. 9) Fra å være en tolkningspraksis og en lære om fortolkning av tekster, har hermeneutikken forløpene tilbake til antikken og til kirkefedrene i de første århundrene av vår tidsregning (Alnes, 2020). Hermeneutikk var avgrenset til å gjelde fortolkning av bestemte typer tekster innenfor bestemte fagområder, men ble i nyere tid utviklet fra en lære om tekstfortolkning til en allmenn teori om fortolkning og forståelse i vid forstand (Thagaard, 2018, s. 37).

Fenomenologi og hermeneutikk er nært knyttet til hverandre, hvor begge tilnærmingene representerer fortolkning (Thagaard, 2018, s. 33). Jeg var interessert i å få tak på

informantenes subjektive opplevelser av fenomenet jeg forsket på. Siden fenomenologi tar utgangspunkt i subjektets opplevelser, kunne mine refleksjoner over egne erfaringer derfor danne et utgangspunkt for forskningen (Thagaard, 2018, s. 36). Derfor var det viktig jeg som forsker var åpen for erfaringene til tidligere fosterbarn som ble studert.

Hermeneutikken var opprinnelig knyttet til fortolkning av tekster, hvor målet var å oppnå en gyldig forståelse av meningen i teksten (Thagaard, 2018, s. 37). På bakgrunn av dette kunne jeg knytte fenomenologisk-hermeneutisk vitenskapsteori som vitenskapelig ståsted i studien. I kvalitativ metode kan man ved en fenomenologisk tilnærming studere livet til fosterbarn i et innenfra perspektiv og et nedenfra perspektiv. Et innenfra perspektiv betyr at man retter oppmerksomheten på hvordan fosterbarnet lever livet sitt, for eksempel hvordan fosterbarnet erfarer fenomenet selv. Ved et nedenfra perspektiv studerer man hva fenomenet faktisk gjør, hvordan fosterbarnet forstår fenomenet, reflekterer over og gir mening til fenomenet. (Thagaard, 2018, s. 43).

Ved å stille ulike spørsmål, hadde jeg et ønske om å kunne få svar på hvordan fosterbarnet opplever fenomenet og hva de tenkte om det. Samtidig ville jeg fortolke data i lys av valgt teori. Fenomenologisk – hermeneutisk vitenskapsteori er satt sammen av to vitenskapelige teorier som kan kombineres. For å vite hva disse teoriene handler om kan vi dele begrepene opp i to, fenomenologi og hermeneutikk. Vi fortolker tekst ut fra den konteksten vi selv er i. Min forforståelse kunne påvirke teksten, og jeg ville derfor alltid være bevisst min forforståelse i fortolkning av teksten, slik at jeg som forsker kunne ta utgangspunkt i helheten av datamaterialet og deler av den (Thagaard, 2018, s. 182). Hvordan min egen forståelse er med tanke på valgt tema vil jeg komme tilbake til.

3.3 Intervjuguide

Intervjuguiden var tilrettelagt og utarbeidet som et semistrukturert livsintervju. Målet med et semistrukturert intervju var å hente inn beskrivelser om informantens erfaringer og forståelse av sitt liv for å kunne fortolke betydningen av det informantene sa (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 22). Med et semistrukturert intervju, fikk jeg mulighet til å stille noen spørsmål i fast rekkefølge, samtidig som jeg kunne omformulere og legge til spørsmål etter hvert som informantene svarte på spørsmål og var i dialog (Dalen, 2011, s. 28). I semistrukturerte intervjuformer er gjerne temaene fastlagt på forhånd, og det var jeg som bestemte rekkefølgen på hvilken temaer som skulle snakkes om. Det var derfor viktig at jeg fulgte med på at informantens fortelling kom fram, samtidig sørge for at temaene som var viktig ble besvart og problemstillingen ble belyst (Thagaard, 2018, s. 91).

Men et semistrukturert intervju, kan det være lettere for informantene å åpne seg, enn i et strukturert intervju, fordi intervjuformen kan fremstå som fleksibel og uformell, og i tillegg blir spørsmålene tilpasset hver enkelt informant (Dalen, 2011, s. 26). I semistrukturerte intervju bør spørsmålene være åpne, slik at forskeren oppmuntrer informantene til å fortelle. Ved åpne spørsmål inviteres informantene til å presentere sine synspunkter og erfaringer (Thagaard, 2018, s. 97). Hvis forskeren ønsker å få frem informantens erfaringer og refleksjoner, bør spørsmålene være en kombinasjon av konkrete og generelle spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 166). Et overordnet mål for intervjuet er å skape en tillitsfull og fortrolig atmosfære mellom forsker og informant. Ved bruk av dramaturgi starter forsker med nøytrale emner som gradvis beveger seg med spørsmål som kan oppfattes som emosjonell, for videre å avslutte intervjuet med nøytrale temaer. Dette er en måte å strukturere og bygge opp intervjuet på (Thagaard, 2018, s. 101).

Med bakgrunn i hvordan gjennomføre semistrukturerte livsintervju i lys av kvalitativ metode, startet jeg intervjuet med å snakke med informantene om bakgrunnen for studien. Det første spørsmålet var hvilken betydning begrepet trygghet var for informantene. Deretter om historikken med informantens første møte med barneverntjenesten og prosessen videre i møte med fosterhjemmet. Informantene snakket om egen rolle, om sine erfaringer og tanker om sin relasjon til både barneverntjenesten og fosterhjemmet. Hvordan deres erfaringer og

refleksjoner rundt egen opplevelse kan antas å berøre emosjonelt tema og få frem refleksjoner og fortrolighet. Intervjuet ble avsluttet med spørsmål om informanten hadde noe å tilføye om det som allerede var snakket om.

Intervjuguiden besto av tre hovedtema, ett innledende konkret spørsmål og ett avsluttende spørsmål. Intervjuguiden ble utviklet med utgangspunkt i temaene:

1. Hva betyr trygghet for informanten.
2. Informantenes møte med barnverntjenesten.
3. Informantenes relasjon til fosterfamilien.

De tre hovedtemaene var av refleksiv kvalitet, som vil si at de var konstruert slik at de kunne åpne opp for informantenes refleksjoner rundt temaene (Kvam & Brinkmann, 2019, s. 273). Oppfølgingsspørsmålene og de spørsmål som var bestemt for hvert tema var en kombinasjon av konstruerte spørsmål og intuitive spørsmål som oppstod på bakgrunn av hvordan informanten svarte. Med utgangspunkt i ulike typer spørsmål ga det mulighet til å få frem ulike nyanser, detaljer og gå i dybden av hvert tema (Thagaard, 2018, s. 96).

3.3.1 Utvalg og rekruttering

Før jeg startet med selve studien, utarbeidet jeg en plan som blant annet inneholdt hvor mange informanter som skulle rekrutteres. Før studieprosjektet ble sendt og godkjent av NSD, ble den sendt inn til Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK). Jeg måtte legge frem et fremlegg som inneholdt intervjuguide og et informasjonsskriv. Jeg var usikker på om barn oppvokst i fosterhjem kunne regnes som en sårbar gruppe. Hva som regnes som sårbare grupper er de personer som man mistenker kan ha særskilte utfordringer forbundet med å gi fritt informert samtykke til at forskningen kan (Solbakk, 2014). Jeg fikk til svar at det ikke var nødvending med godkjennelse av REK.

For å sikre informantens personvern, og for å kunne forske på barn som er oppvokst i fosterhjem, måtte studieprosjektet bli godkjent av NSD (Vedlegg 3). NSD stiller krav som forsker må følge for å sørge for at personvernopplysninger blant annet ikke blir spredd på internett, og at informanten blir anonymisert gjennom studien (Jacobsen, 2005, s. 51). I

undersøkelse må forskeren alltid tenke nøye på hvor følsom informasjonen er for den som skal undersøkes.

For å kunne besvare problemstillingen til studien, må det være informanter som er kjent med det fenomenet som det ønskelig å forske på. Ettersom at kvalitative studier ofte omhandler personlige og nærgående temaer, kan det være vanskelig å finne personer som er villig til å gi informasjon (Thagaard, 2018, s. 56). I forkant av studien, hadde jeg et ønske om å intervju 4-5 informanter som har vokst opp i fosterhjem.

I rekruttering av informanter, var jeg som forsker opptatt av størrelsen på utvalget, dette fordi jeg ønsket å få svar på det fenomen jeg forsket på. I denne prosessen vurderte jeg utvalget i forhold til et metningspunkt. Det betyr at utvalget var stort nok til å gi en forståelse av det fenomenet som jeg studerte (Thagaard, 2018, s. 59). En retningslinje for omfanget av kvalitative utvalg er at antall deltakere ikke bør være større enn at det er mulig å gjennomføre omfattende analyser (Dalen, 2011, s. 45). Det var derfor viktig å indentifisere informanter som satt med god kunnskap og som kunne besvare spørsmål om det fenomen som skulle undersøkes (Silkose, Olsson & Gripsrud, 2021, s. 183).

I praksis var det vanskeligere å få tak i informanter enn jeg hadde antatt før jeg satt i gang med studien. Jeg kontaktet 6 forskjellige kommuner og to organisasjoner som arbeidet innenfor barneverntjenesten. Jeg mottok svar fra en kommune som ga respons på at de ikke hadde mulighet til å hjelpe meg å rekruttere informanter og en organisasjon som sa de kunne hjelpe meg.

For å ikke minste tid, og kunne fortsette med en kontinuerlig prosess i studiet, kontaktet jeg informanter gjennom sosiale medier og rekrutteringen av informanter startet. Tidligere fosterbarn som hadde en opplevelse av det jeg ønsket å studere, kunne jeg som forsker forsøke å kontakte direkte (Thagaard, 2018, s. 58). Jeg var bevisst at tema på forhånd kunne være følsomt for noen, og at det kunne påvirke om personene jeg kontaktet ville delta i studien eller ikke (Dalen, 2011, s. 46). Tidligere fosterbarn som takket ja til å delta i studien informerte jeg om studien i sin helhet, hvor jeg delte prosjektplanen, informasjonsguide og intervjuguide.

Syv personer i forskjellig alder, alle over 18 år, takket ja til å være informant for studien, men det var ikke alle som svarte når jeg kontaktet de igjen. Etter flere forsøk på å få tak i informanter, avsluttet jeg rekrutteringen, og var fornøyd med at det var fire personer som ville delta i studien. Fordi jeg valgte Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) som analysemetode, var det ifølge denne metoden ønskelig med få informanter (Smith, Flower & Larkin, 2009, s. 3). Dette fordi metoden egner seg til undersøkelser hvor det er ønskelig med dybdeinformasjon og tykke beskrivelser som består av ulike nyanser. Typisk for masteroppgaver anbefaler metoden tre til seks informanter, dette handler om at metoden baserer seg på å finne likheter og ulikheter ved fenomener (Smith mfl., 2009, s. 3).

3.3.2 Presentasjon av informantene

For å ivareta informantenes anonymitet, er konkret alder utelukket. Informantene er mellom 19 – 41 år. I tillegg har informantene fått fiktive navn i funn-presentasjonen og stedsnavn blir presentert som «stedsnavn» og ikke det faktiske navnet på stedet i virkeligheten. Informantene er voksne som har vokst opp i fosterhjem. De har bodd mesteparten av livet sitt i fosterhjem til de var ferdig med videregående skole. Utvalget består av fire kvinner. På bakgrunn av at kun et kjønn er representert i studien, er det mulig at funnene ville blitt annerledes dersom begge kjønn var representert. Kjønn er ikke hensyntatt i min studie. Informantene er gitt navn alfabetisk og er satt opp i rekkefølge ut fra hvem som ble intervjuet først. Første informant har fått initial A, neste er B etc. som forbokstav i deres fiktive navn. Presentasjon av informantene:

1. **Andrea** bodde i fosterhjem fra hun var 10 år – 11 år gammel.
2. **Beatrice** bodde i fosterhjem fra hun var 6,5 år gammel.
3. **Cecilie** bodde i fosterhjem fra hun var 9 år gammel.
4. **Dina** bodde i fosterhjem fra hun var 13 – 14 år gammel.

3.3.3 Gjennomføring av intervjuene

På grunn av geografisk avstand mellom meg og informantene ble intervjuet med informantene gjennomført over videoplattformen teams. Jeg poengterte at deltakelsen var frivillig og at materialet anonymiseres. Jeg informerte også om at informantene hadde mulighet til å trekke seg uten å begrunne hvorfor. Tiden fra jeg intervjuet første til siste informant var en på tidsperiode på ca. to måneder.

På grunn av sykdom, ønsket en av informantene å svare på intervjuguiden skriftlig. Det kan være en svakhet for undersøkelsen at spørsmålene blir besvart skriftlig. Dette fordi at besvarelsen kan bli mindre nyansert og informanten får mer tid til å tenke over svarene sine. Det kan føre til at informanten holder tilbake informasjon. I mitt tilfelle svarte informanteten utfyllende og nyansert. Intervjuene varte fra 30 minutter til 45 minutter. Under intervjuene valgte jeg å ikke skrive notater, dette var et bevisst valg for å kunne være mentalt til stede når informantene beskrev sine erfaringer om fenomenet.

Det å intervjuer var en ny rolle for meg, og krevde noe annet av meg enn hva jeg gjør til daglig i min arbeidsplass som veileder. Informantene hadde mye å meddele og svarte utdypende på spørsmålene som ble stilt. De forberedte temaer og spørsmål ble fulgt opp, men ikke i kronologisk rekkefølge. Jeg snakket om temaene og stilte spørsmål etter hvordan samtalen fløt og hvordan samtalen utviklet seg.

Alle intervjuene ble avsluttet med om informantene hadde noe de ønsket å tilføye. Begrunnelsen for dette spørsmålet, handlet om at jeg som forsker ønsket å høre informantene ut og ivare ta de (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 21). Som forsker er det viktig å ha evnen til å lytte og vise en genuin interesse for det informanten forteller (Dalen, 2011, s. 32).

Alle fire informantene opplevde jeg som positiv til studien, og jeg fikk tilbakemelding om at informantene ønsket å lese masteroppgaven i sin helhet når prosjektet er avsluttet. I ettertid av intervjuene, takket jeg hver og en informant for deres deltakelse. De ble minnet på om dersom det er noe kunne de kontakte meg med tanke på intervjuet som ble gjennomført og at de kunne få lese transkriberingen av intervjuet.

3.4 Transkribering av intervjuene

De to intervjuene som ble utført gjennom teams ble tatt opp ved hjelp av en lydopptaker og flyttet over på en minnepenn. Alle intervjuene transkriberte jeg selv, dette var både en lærerik og tidkrevende prosess. Når intervjuene ble transkribert, ble talespråket oversatt til skriftlig språk (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 204). Denne prosessen var en fortolkningsprosess der konstruksjonene krevde en rekke vurderinger og beslutninger underveis. I transkriberingsprosessen ble det gjort flere tolkinger som ga ulike meninger, det handler blant annet om hvor jeg satt «komma» og «punktum» i teksten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 207).

For å beskytte informantenes privatliv, valgte jeg å begrense biografisk informasjon som alder i nåtid, yrke og bosted. Direkte stedsnavn ble heller ikke nevnt som det faktiske geografiske sted, men som «stedsnavn» i transkripsjon. I transkripsjon oversatte jeg fra dialekt til bokmål. Ved å unnlate å oppgi informasjon som alder, yrke, bosted og ikke ha faktiske dialekt i teksten, holdt jeg som forsker informasjon knyttet til informantene konfidensielt (Thagaard, 2018, s.205). Hvis informantene for eksempel gjenkjennes ved bruk av dialekt eller spesielle uttrykk, betyr det at jeg som forsker på den ene siden strider mot prinsippet om anonymitet. På den andre siden tilsier hensynet til dataenes pålitelighet at jeg som forsker ikke må endre innholdet. En måte å løse det på er å redigere teksten på en måte som bevarer tekstens meningsinnhold (Thagaard, 2018, s. 206).

I transkripsjonsprosessen fra lydopptak til tekst kan tolkningsmessige problemstillinger oppstå. Det kan for eksempel handle om at alle uttalelsene transkriberes ordrett, er pauser inkludert i teksten, og følelsesuttrykk som latter, og hvordan dette kommer til uttrykk i tekstformat (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 208). I transkriberingen av de to første intervjuene utelot jeg noen av mine tilbakemeldinger til informanten og noen av informantens lyder, fordi jeg trodde det kom til å se oppstykket ut. I transkriberingen av det fjerde intervjuet tok jeg med alt, da fikk jeg et helhetlig inntrykk av intervjuet, når jeg leste det i ettertid og under prosessen. Hvordan teksten er markert er sett ut fra min tolkning og forståelse av det som ble sagt.

Ved å gjennomføre transkripsjonen av intervjuene selv, opplevde jeg å komme nærmere intervjuet og informantene. I den grad at jeg så flere detaljer og ulike nyanser, i tillegg ble meninger tydeligere gjennom denne prosessen, når jeg kunne høre på det informantene sa igjen og igjen. Det betydde også at jeg som forsker fikk bruke mitt materiale og kunne tolke språket til tekst og sette punktum hvor jeg tenkte det passet. I denne prosessen så jeg at noe av informasjonen gikk tapt gjennom transkribering, når det ble vanskelig å gjengi konteksten intervjuet var satt i, stemmeleie og uttrykk.

3.5 Mulige svakheter ved studien

Noe som jeg ser på som mulige svakheter med studien er at jeg kunne hatt flere informanter for å få flere perspektiver på fosterbarnets opplevelse av trygge fosterhjem. Det hadde også vært interessant å intervju menn oppvokst i fosterhjem, for å få et enda mer nyansert perspektiv, og for å kunne inkludere begge kjønn i studien. I tillegg ser jeg at min egen presentasjon som intervjuer forbedret seg fra første til andre intervju med tanke på hvordan jeg brukte språket mitt og formulerte spørsmål. En svakhet i forhold til min egen rolle som intervjuer, handler om at jeg stilte flere og ulike typer spørsmål for hvert intervju jeg hadde, noe som kan ha påvirket hvilken informasjon jeg fikk.

Informanten som besvarte intervjuet skriftlig, ble ikke like utfyllende og nyansert som de tre andre intervjuene hvor det ble tatt taleopptak. Dette med bakgrunn i at det ikke ble noe tilleggsspørsmål, og at informanten selv måtte skrive, noe som kan ta tid. I tillegg fikk jeg ikke samme kontakt med informanten, på samme måte som de tre andre informantene, da jeg hverken så eller snakket direkte med henne under intervjuet. Likevel ser jeg at informanten har skrevet utfyllende på alle spørsmålene i intervjuguiden og informasjonen kan brukes på lik linje med de andre intervjuene.

3.6 Egen forståelse

Jeg har min forståelse for studiens tema, barn oppvokst i fosterhjem, ut fra min kjennskap til dette da familien min selv har vært beredskapshjem og fosterhjem. I tillegg i mitt arbeid som veileder i ressursteamet, barneverntjenesten hvor jeg blant annet møter fosterforeldre og barn som bor i fosterhjem. Fordi jeg selv har vært i møte med mange barn som ikke bor hos sine foreldre, kan det tenkes at jeg har noen forforståelser og ideer om å være fosterbarn som jeg ikke er tilstrekkelig bevisst. Hva som har blitt spurt i intervjuet, eventuelt blitt utelatt, handler nok om min egen nysgjerrighet og hvordan ubevisste ideer har styrt meg som intervjuer og forsker. For å hindre at mine forforståelser skal ta for stor plass i analysen, og påvirke hvordan retningen er på funn, har jeg vært i dialog med min veileder underveis i analysen.

4 Forskningsetikk

I dette kapittelet gjøres det rede for forskningsetikk, validitet, reliabilitet og overførbarhet.

I all vitenskapelig virksomhet skal forsker følge forskningsetiske retningslinjer. Ved å følge retningslinjene, skal det sørge for at jeg som forsker forholder meg til etiske prinsipper som krever at jeg viser redelighet og nøyaktighet i hvordan jeg presenterer forskningsresultatene.

Når jeg forsket, fulgte jeg normer fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (Thagaard, 2018, s. 26). Forskningsetikken skulle gi et utgangspunkt for refleksjon slik at jeg kunne gjennomføre forskningen på en måte som ikke krenket sentrale samfunnsverdier og sikret tillit til forskningen (Skilbrei, 2021, s. 25).

Det er tre grunnleggende prinsipper som forsker alltid må ta hensyn til:

1. Forskeren må ha informert samtykke. Dette innebærer at forskeren skal gi informanten tilstrekkelig informasjon om forskningsfeltet, forskningens formål, hvem som får tilgang til informasjon, hvordan resultatene er tenkt brukt og om følgene av å delta i forskningsprosjektet.

2. Forskeren skal holde informasjonen fra informantene konfidensielt. Det innebærer at informantene må anonymiseres og forskeren må være fortrolig med alt av informasjon som kommer inn.
3. Et tredje prinsipp er hvilke konsekvenser forskningen kan være for de som deltar i forskningsprosjektet. Forskeren er ansvarliggjort for å unngå at deltakerne skal bli utsatt for fysisk skade eller andre urimelige belastninger som følge av forskningen (Thagaard, 2018, s. 27).

Mitt forskningsprosjekt ble godkjent av NSD, (Vedlegg 3) før jeg rekrutterte informanter. Informantene fikk mulighet til å lese gjennom informasjonsskriv som gjelder prosjektet og personvern (Vedlegg 1) i forkant av intervju samtalen. Det ble ikke bedt om skriftlig samtykke, ettersom at muntlig samtykke er juridisk bindende.

4.1 Validitet, reliabilitet og overførbarhet

I kvalitativ forskning brukes gjerne flere begreper for å kvalitetssikre forskningen. Jeg har brukt tre begreper i mitt forskningsprosjekt. Validitet handler om at studien undersøker det den er ment å undersøke og dens gyldighet. Reliabilitet sier noe om påliteligheten av forskningen som utføres (Kvale og Brinkmann, 2019, s. 213). Overførbarhet handler om den forståelsen vi utvikler innenfor rammen av et forskningsprosjekt som kan være relevant i andre situasjoner. Overførbarheten kan knyttes til tolkningen som vekker gjenklang hos leserne som har kjennskap til de fenomener jeg valgte å studere i studien (Thagaard, 2018, s. 182).

For at studien skal være gyldig og pålitelig, har jeg beskrevet alle steg i forskningsprosessen og vært transparent vedrørende alle valg i studien. De etiske retningslinjene for kvalitativ metode har blitt forbeholdt, både for å ivareta ta informantene, men også studien (Thagaard, 2018, s. 21). Jeg var bevisst de valg jeg tok underveis i studien og de temaene jeg kom frem til var preget av min forforståelse.

Åpenhet og være transparent i forskningen vil kunne bidra til å styrke reliabiliteten. Det betyr at fremgangsmåten i studien beskrives grundig, slik at andre har mulighet for å vurdere

dem (Thagaard, 2018, s. 188). Selv om jeg har valgt å bruke validitet, reliabilitets og overførbarhet for å kvalitetssikre forskningen min, er det ikke gitt at disse tre begrepene passer som kvalitetskriterier ved alle typer kvalitative studier (Skilbrei, 2021, s. 87). Når det gjelder overførbarhet er ikke det overførbare umiddelbar i kvalitative studier. Det betyr at dersom det skal vurderes som at studien skal være gyldig i andre sammenhenger, må det argumenteres for at tolkningen skal være relevant i andre sammenhenger (Thagaard, 2018, s. 182).

5 Analyse

I denne delen av studien vil jeg gjøre rede for valgt analysemetode, Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) og dens sentrale teoretiske fundament. Deretter vil jeg beskrive analyseprosessen. Å analysere handler om å klarlegge hvilke faktorer som ligger til grunn for det vi ønsker å observere, og hvilke handlingsalternativer som bør velges (Silkose, Olsson & Gripsrud, 2021, s. 54). Selvet begrepet «å analysere» betyr at man deler opp noe i biter eller elementer. Når jeg transkriberte en samtale og fikk en oppfattelse av intervjuet som en samling av uttalelser, ble fortellingen fragmentert i enkeltbiter som enkeltavsnitt, setninger og ord (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 219).

5.1 Interpretative Phenomenological Analysis

I analysen har jeg vært inspirert av analysemetoden IPA, som er en forkortelse for Interpretative Phenomenological Analysis. På norsk kalles analysen fortolkende fenomenologisk analyse, hvor man tar utgangspunkt i å studere hvordan mennesker oppfatter verden og deres subjektive perspektiv (Sander, 2019). Det teoretiske perspektiv for IPA er fenomenologi, hermeneutikk og ideografi, og ble utviklet som metode av Jonathan Smith på 1990-tallet (Smith mfl., 2009, s. 4). IPA som analysemetode er i tråd med mitt valg av vitenskapelig ståsted fordi IPA er både fenomenologisk og hermeneutisk (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 5).

Som forsker fikk jeg muligheten til å få innsikt i den enkeltes opplevelse av fenomenet i en bestemt kontekst. Analysen egnet seg godt når jeg ønsket å få en dypere forståelse av et fenomen helhetlig, og hva som eventuelt lå til grunn for de handlinger som ble gjort av informantene på bakgrunn av fenomenet (Sander, 2019). Analysemetode for IPA deles inn i seks steg. Første steg handler om lesning og re-lesing, hvor målet er å fange det overordnede meningsinnholdet. Andre steg er innledende analyse som handler om å identifisere tema, hvor målet er å trekke ut meningsstrukturene i teksten (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 84).

Tredje steg i analysen er forskerens forståelse og koblinger til eksisterende teori. Det innebærer at forskeren skal strukturere temaer og se etter sammenheng mellom dem. Steg fire i analysen handler om utvikling av overordnede og underordnede kategorier. Forskeren lager en oppsummerende tabell for temaer, hvor man vil se etter sammenhenger og mønstre. I denne fasen vil sannsynligvis noen av «fremvoksende temaene» forsvinne, da de ikke passer inn under studiens problemstilling eller er for svake til å kunne kategoriseres som et selvstendig funn (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 99). I steg fem skal forskeren skrive ut funnene, hvor hvert funn skal beskrives og transkriberes. Hvert funn skal inneholde informantens ord og beskrivelser, i tillegg til forskerens fortolkninger av overnevnte. I steg seks skal forsker se på tvers av transkripsjonene og se etter sammenhenger (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 103).

5.1.1 Analyse av datamaterialet

Jeg har valgt å analysere datamaterialet steg for steg på bakgrunn av beskrivelsene til Smith mfl (2009). Smith (2009) beskriver IPA som en stegvis prosess bestående av seks steg. I analyseprosessen skal forsker ta utgangspunkt i de transkriberte intervjuene. Intervjuene ble nummerert slik at jeg kunne finne tilbake til den enkeltes utsagn og merket med forskjellige farger. IPA er opptatt av den levde opplevelsen og hvordan informanten tenker og gir mening til den levde opplevelsen. Likevel vil sluttresultatet av analysen være basert på hvordan analytikeren fortolker det informanten sier om sin opplevelse (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 80).

Steg 1: Lese og re-lese

Første steg handlet om å finne det overordnede meningsinnholdet i hvert intervju. Målet var å være åpen og transparent slik at jeg kunne ta innover meg det informantene sa. Når intervjuene var ferdig transkribert, leste jeg gjennom transkripsjonene. Deretter re-leste jeg gjennom intervjuene samtidig som lydopptaket ble spilt av. Dette er en måte som gjør det mulig for forsker å få informantens betoning og følelser tettere på. Informantenes stemme, pauser og ord ga et tydeligere meningsinnhold og jeg fikk satt igjen med samme følelse jeg hadde under intervjuene.

Steg 2: Innledende analyser: koding

Andre steg sies å være den mest detaljerte og tidskrevende steget i analysen fordi jeg som forsker måtte ha et åpent sinn og notere alle transkripsjoner som er interessant og indentifisere og tolke det informanten faktisk sier (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 83). Jeg trakk ut det jeg tolket som meningsbærende ord fra transkripsjon, noterte nøkkelord og utsagn på venstre side av et A4-ark som jeg tapet på det transkriberte arket. På dette steget vil en fenomenologisk holdning ha betydning, da det innebærer å ha et åpent sinn i møte med fenomenet som utforskes (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 63).

Steg 3: Utvikle nye temaer

I steg tre anbefaler Smith (mfl., 2009) at jeg som forsker skal skrive ned egne tanker, refleksjoner og referere til relevant teori på høyre siden av marginen på A4-arket. På alle transkripsjonene slo jeg sammen steg to og tre, fordi det falt naturlig. Jeg fikk tanker som skapte refleksjoner til aktuell teori, samtidig som jeg identifiserte utsagn og nøkkelord basert på min tolkning av transkriberingen. På dette stadiet av analysen får hermeneutikkens tilnærming betydning da forsker tolker og finner mening i informantenes utsagn.

Steg 4: Å se etter sammenhenger mellom fremvoksende tema

Steg fire innebærer å kartlegge og utvikle temaer, samt studere hvordan temaene passer sammen (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 96). Alle transkripsjonene ble fargelagt, slik at jeg kunne skille de fra hverandre. Med tanke på fargekoding og linjenummer ble lettere å se hvilken informant som sa hva senere i analyseprosessen. På grunn av registreringene som ble gjort underveis, kunne jeg studere tema og sammenhenger på tvers innen hver av transkripsjonene. Jeg noterte tema og nøkkelord på eget ark.

Steg 5: Gå over til neste transkriberte intervju

I steg fem var det viktig at jeg som forsker så på hver transkripsjon som et individuelt skriv og prøvde å legge bort refleksjoner fra andre transkripsjoner. Dette handlet om at jeg som forsker skulle nullstille meg, slik at tema i hver transkripsjon kunne bli synlig (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 100). Transkripsjonene ble derfor analysert fra steg 1 – 4 før jeg gikk videre til neste steg. Det var viktig å ha et åpent sinn, slik at mulige temaer kunne vokse frem i hver transkripsjon og utsagn.

Steg 6: Se etter mønstre på tvers av transkripsjonene

I steg seks skulle jeg se etter mønstre på tvers av alle transkripsjonene. Det betyr at alle utsagn og nøkkelord blir lagt på for eksempel et bord og sortert ut fra likheter og ulikheter (Smith, Flowers & Larkin, 2009, s. 101). Siden samtlige transkripsjoner var linjenummerert og farget, var det lettere å identifisere og sammenligne transkripsjonene på tvers av hverandre. Jeg klypte ut alle utsagn som jeg hadde tolket som meningsbærende og la det utover et bord (Vedlegg 4). Jeg noterte ned begreper som for eksempel informasjon, relasjoner, fosterhjem og barneverntjenesten på lapper ut over bordet og la utsagnene der de passet. Jeg hadde ca. 372 koder å sortere. Utsagnene med samme meningsinnhold ble sortert sammen. Utsagn og nøkkelord som ikke passet eller hadde sammenheng ble kastet. Til sammen ble det 14 kategorier, hvor noen ble slått sammen. Det ble til slutt antall kategorier med tre hovedfunn

og fem underfunn. Jeg gikk gjennom teori og egne refleksjoner mens jeg studerte funn for å se etter sammenhenger.

Jeg har vært inspirert av Smiths (mfl.,2009) måte å analysere datamaterialet på og har nå redegjort for hvordan jeg har utført stegene i lys av IPA i analyseprosessen.

6 Presentasjon av funn

I denne delen av studien presenteres funnene som ble identifisert ved hjelp av IPA.

Utgangspunkt for analysen var problemstillingen: *Hva er tidligere fosterbarns opplevelse av hva som skaper trygge fosterhjem?*. Det ble indentifisert tre hovedfunn og fem underfunn.

1. Informasjon fra barneverntjenesten før flytting til fosterhjem har vært av betydning

- Konkret informasjon om hvorfor barnet skal flytte i fosterhjem har hatt betydning for barnets trygghet og forståelse av egen situasjon

- Saksbehandlerens sensitivitet ovenfor barnet i flytteprosessen har vært av betydning

2. Fosterforeldrenes rolle i møte med barnet har hatt betydning

- Fosterforeldrene må ønske å ha barnet og inkludere det i familien for at barnet skal føle tilhørighet, trygghet og få en tilknytning til fosterfamilien

3. Barnets medvirkning i egen sak har hatt betydning for at barnet skal føle trygghet

- Barnet trenger å bli hørt og lyttet til i avgjørelser som angår barnet selv og må få bestemme selv hvem barnet skal flytte til om det er valgmuligheter

Hvert funn er illustrert med sitater fra informantene. Jeg har utelatt informantenes prober som «Hmm» og lignende ordlyder i sitatene.

6.1 Informasjon fra barneverntjenesten før flytting til fosterhjem har vært av betydning

Samtlige informanter ga uttrykk for at de ikke visste hvorfor barneverntjenesten var i kontakt med den biologiske familien. Tre av fire informanter ga uttrykk for at de ikke visste hvorfor saksbehandlerne flyttet informantene til fremmede mennesker. Barneverntjenesten var også fremmed for noen av informantene og dette gjorde at de tidligere fosterbarna følte utrygghet i møte med fosterhjemmet. Hvilken informasjon de tidligere fosterbarna fikk når det gjaldt å bli flyttet fra noe som var kjent til fremmed, hadde betydning for hvordan fosterbarna knyttet relasjoner til fosterfamilien og også hvilke tanker de hadde om seg selv.

Flere av informantene ga uttrykk for at de trodde de hadde gjort noe galt fordi de hadde fått mangelfull informasjon fra saksbehandlerne fra barneverntjenesten når de ble hentet å flytte i fosterhjem. Tre av fire informanter ble flyttet akutt til ukjente fosterforeldre, mens den fjerde informanten ble flyttet til et hjem som allerede var avlastningshjem for informanten. Alle informantene måtte flytte fra sin biologiske familie fordi foreldrene ikke kunne gi dem tilstrekkelig omsorg. Flere av informantene har bodd i mer enn et fosterhjem. Flere av informantene hadde også kjennskap til barneverntjenesten før de ble flyttet i fosterhjem, men var usikker på grunnlaget for hvorfor de måtte flytte fra biologiske foreldre.

6.1.1. Konkret informasjon om hvorfor barnet skal flytte i fosterhjem har hatt betydning for barnets trygghet og forståelse av egen situasjon

Med konkret informasjon betyr det at saksbehandlerne kan bidra til større trygghet hos fosterbarna. Det kan for eksempel handle om å gi fosterbarnet informasjon om begrunnelse for flytting til et fosterhjem. Konkret informasjon om situasjonen barnet befinner seg i, kan også bidra til å gjøre barnet kjent med egen situasjonen og skape forståelse. Ikke bare er fosterforeldrene ukjente personer, saksbehandlerne ved barneverntjenesten er også fremmede personer for mange fosterbarn.

På grunn av mangelfull informasjon fra saksbehandlerne knyttet til Beatrice, Cecilie og Dina sin flytteprosess, trodde de at de hadde gjort noe galt når barneverntjenesten kontaktet dem. Beatrice beskrev sitt møte med barneverntjenesten i forbindelse med akutt plassering:

Men så kom jeg på skolen, så husker jeg at jeg skulle ha svømming på skolen også kom rektor og sa det at det var noen som ville prate med meg og at jeg måtte komme opp da på rektors kontor (linjenr.28 – 30). Så husker jeg at jeg hadde stjålet noe sånn der tyggiskuler eller noe lignende på butikken noen dager før, så jeg trodde at det var dette da, som skulle bli tatt opp. Også sa de det at barnevernet kom. Altså de var jo veldig kvass den gangen, sant, ja nå kommer barnevernet og henter deg. Og da trodde jeg at barnevernet var politiet. Så fremdeles trodde jeg det var disse tyggisene, men det møte var veldig viktig (linjenr.30 - 34).

Cecilie sa at hun gikk til personangrep på seg selv når barneverntjenesten kom for å hente henne. Hun fortalte videre at hennes første møte med barneverntjenesten husket hun som veldig traumatisk. Hun var 9 år gammel og gikk på barneskolen da to kvinner kom for å prate med henne. Kvinnene sa at hun måtte bli med dem. Cecilie beskrev sine tanker som et tankekaos. På den tiden hvor Cecilie ble hentet var hun i sine trygge omgivelser med venner. Videre utrykte Cecilie at hun fikk informasjon av kvinnene fra barneverntjenesten om hva som skulle skje med henne, men ikke nok informasjon til å kunne forstå omfanget av hva hun hadde i vente. Hun beskrev sin opplevelse av situasjonen at hun hadde mange tanker i hode og når hun skjønnte at hun skulle flytte, rant tårene nedover kinnene hennes. Hun følte sinne og frustrasjon over at hun ikke visste hva framtiden skulle bringe.

Barnas uvitenhet om informasjon fra barneverntjenesten sin side har medført i disse fire tilfellene at informantene trodde at barnevernets grunnlag for å ta kontakt med familien var mangler ved dem selv og ikke foreldrenes ytelse av omsorg. Dina sa blant annet at hun trodde barnevernet var der for å reparere henne fordi hun ikke var flink nok til å gjøre husarbeid.

I tillegg til mangelfull informasjon, utrykte flere av informantene at de ikke følte trygghet med tanke på at både barneverntjenesten som skulle være med i flytteprosessen og fosterfamilien som de skulle bo hos var fremmede personer. For mange barn kan

akutt plassering oppleves som skremmende, fordi saksbehandlerne kan være ukjente personer, og selve flytteprosessen kan oppleves som utrygg. Det å skulle bygge tillit i en sårbar situasjon kan være vanskelig for mange barn. Fremmede mennesker er for de fleste barn en skummel opplevelse, spesielt når det handler om å flytte direkte fra trygge omgivelser til ukjente. Hvis fosterbarna for eksempel hadde kjennskap til fosterfamilien før flytting, kunne plasseringen skape en annen opplevelse. Andrea var en av tre informanter som flyttet akutt, hun sa hvordan hun opplevde flytteprosessen:

Liksom, situasjonen som var.. Også blir du bare tatt bort, selv om det var til det bedre. For jeg var jo redd hver kveld for å sitte alene, men du blir bare tatt til fremmede personer som du ikke vet hvem er (linjenr.24-26). Og jeg føler ikke det var trygghet med en gang, ikke sant, fordi sant, det er jo bare fremmede personer. Barnevernet var fremmede personer (linjenr.26 – 27).

6.1.2 Saksbehandlerne sensitivitet ovenfor barnet i flytteprosessen har vært av betydning

Saksbehandlerne sensitivitet ovenfor fosterbarnet handler om at fosterbarnet føler seg sett og hørt. Hvorvidt fosterbarnet har hatt mulighet til å medvirke i sin egen sak er også sentralt. Fosterbarna har i ulik grad kontakt med saksbehandlerne, både fordi saksbehandlerne skal ha et samarbeid med fosterhjemmet, men også fordi barneverntjenesten har overtatt omsorgen for fosterbarnet. I flytteprosessen til fosterhjemmet og i relasjon til saksbehandlerne har informantene gitt uttrykk for sine opplevelser av saksbehandlerne. Hvordan barnet har opplevd saksbehandlerne i sin kontakt med barnet har hatt noe å si for hvordan de har opplevd å bli hørt eller ikke. Hvordan informantene opplevde saksbehandlerne baserte seg på hvordan kommunikasjon var mellom informantene og saksbehandlerne, og hvilken relasjon de hadde.

Dina beskrev hvordan hun opplevde ulike saksbehandlere. Hun sa at hun ikke fikk velge fosterhjem til å begynne med og at hun på en måte ble tildelt fosterhjem. Hun var på et møte med fosterhjemmet i regi av barneverntjenesten. Dina sa at hun likte fosterforeldrene

og hadde lyst til å bo hos dem. Hun var usikker på hvilke valg hun hadde med tanke på å flytte i fosterhjem eller ikke. Når det gjaldt saksbehandlerne i barneverntjenesten, sa Dina:

Det er kun en i barnevernet mitt som jeg er særlig fornøyd med. Hun gjør alt riktig. De andre er veldig dårlig de (linjenr.119-120). De var, jeg vet ikke.. Jeg fikk ikke noe bra kjemi med de også var det ei som snakket babyspråk med meg når jeg var 12 år også var det ei som kjeftet på mamma og nesten ikke snakket med meg da (linjenr.120 – 122). Også er det ei til, liksom, hun har ikke de varme snille øynene (linjenr.126).

Dina sa at på grunn av den ene saksbehandleren som gjorde alt bra, i form at hun ble sett og at hennes ønsker kom tydelig fram, hadde Dina en god relasjon til barnevernet. Hun sa at kjemi, måte å kommunisere på, varme øyne og hvordan saksbehandlerne opptrer ovenfor foreldre er av betydning for å danne god relasjon. Andrea hadde beskrevet saksbehandlere som fremmede personer når hun flyttet i det første fosterhjemmet. Hun sa at hun hadde to eller tre saksbehandleren som framstod som kalde personer som ikke ga mye av seg selv. Cecilie sa at hun og broren hennes måtte flytte i fosterhjem og at hun opplevde flytteprosessen som en raskprosess, fordi situasjonen endret seg fort og at hun følte at hun plutselig var i fosterhjem. Hun sa at hun ble plassert flere timer unna hjemplassen og at det som ga mest inntrykk var at det var helt fremmede personer de skulle bo hos. Hun sa at hun aldri hadde sett fosterforeldrene før og at ingen kunne erstatte moren hennes.

Beatrice sa hun ikke ønsket å ha så mye kontakt med saksbehandler etter at hun flyttet i fosterhjem, og at barneverntjenesten nesten ikke hadde vært til stede under oppveksten hennes i det hele tatt. Det var en tilsynsfører som var på besøk en gang når Beatrice var 13 – 14 år gammel.

Jeg tror nok de var pålagt til det, men så vet jo jeg og at jeg ser ikke noe negativt i det. For jeg tenker at, jeg tenker gjerne at barnet skal få muligheten til å ha en telefon, ha en veileder, men ingen som har lyst til å være oppvokst i en fosterfamilie. Det er ingen som har lyst til å, altså folk, altså barn vil at det skal være normalt. Det er jo sikkert veldig forskjellig fra barn til barn, men kanskje barna skal få lov til å velge litt mer. Hva ønsker du selv, ønsker du en tett oppfølging, eller ønsker du at dette

skal være hjemmet ditt? Her er telefonnummeret, husk at du kan ringe meg når som helst (linjenr.75 – 81).

Variierende kontakt mellom barneverntjenesten og fosterbarnet trenger nødvendigvis ikke å være negativ, ifølge Beatrice. Det handler om at barnet får bestemme selv hyppigheten av kontakten og hvor tilgjengelig saksbehandlerne er. Hvis barnet ikke følger trygghet i fosterhjemmet, har barnet mulighet til å kontakte saksbehandleren å fortelle om sin situasjon. Å føle på normalitet kan være vesentlig for mange barn, spesielt for de som er opptatt av å være fosterbarn eller ikke. Stigma kom opp som et tema flere av informantene. Det å føle på stigma i forholdet til begrepet fosterbarn kan handle om det å føle seg normal og ikke tenke på at man har en ulik bakgrunn enn andre, det å føle på å være annerledes og det å høre til. Flere fosterbarn flytter i hjem hvor fosterfamilien består av flere barn, og da kan fosterbarnet oppleve at det er forskjell på biologiske barn eller ikke, noen tenker over å være fosterbarn mens andre ikke gjør det. Beatrice sa flere ganger i intervjuet noe om selve begrepet fosterbarn:

Det er en ting jeg tror er veldig viktig at de som jobber i barnevernet lærer av en voksen kvinne som har vært i fosterhjem. Det er det at jeg er ikke fosterbarn, jeg er oppvokst i fosterhjem. For det å være, i hvert fall i min generasjon, så er det et skjellsord. Så det er ingen som har lyst til å være et fosterbarn, men du er gjerne oppvokst i et fosterhjem (linjenr.152 – 156).

Dina sa også noe om selve begrepet fosterbarn, hvor hun ikke hadde noe problem med å si til andre at hun var fosterbarn. Hun sa at for noen kan det sikkert føre til fordommer, men at hun tenkte at noen aldri hadde dømt henne for å være fosterbarn. Beatrice og Dina belyste at for mange kan det være stigma knyttet til det å være fosterbarn. Det kan handle om hvordan mennesker snakker om det og samfunnet som sådan, men kan også være knyttet til egne opplevelser i forhold til barnevernet, fosterfamilien og om å ikke vokse opp i biologisk familie og hvordan de selv tenker om det.

6.2 Fosterforeldrenes rolle i møte med barnet har hatt betydning

Ifølge mine informanter har fosterforeldrenes rolle i møte med barnet hatt betydning for hvordan barnet har følt trygghet i sin relasjon til fosterforeldrene. Flere informanter informerte at de hadde bodd i flere fosterhjem og beredskapshjem før de følte at de opplevde trygghet i å bo hos en fosterfamilie. Flere informanter har bodd i et fosterhjem, hvor en av to informanter har vært på avlastning før avlastningshjemmet ble fosterhjem. Flere informanter ble boende i fosterhjemmet til de ble 18 år. Den fjerde informanten flyttet frem og tilbake til biologisk familie og fosterfamilie, først på barneverntjenestens premisser og til slutt på eget initiativ. På grunn av flere flyttinger, sa flere informanter at tilknytning og tillit til andre personer har vært utfordrende og hatt betydning til hvordan de ser på seg selv.

Ifølge mine informanter er det viktig hvordan fosterforeldrene møter fosterbarnet når det gjelder å hjelpe fosterbarna å føle seg integrert i familien, at fosterbarnet får tid til å falle til ro, blir sett og hørt samt blir inkludert i fosterfamilien. Informantenes egne følelser og opplevelse av egen situasjon har hatt betydning for hvordan fosterbarna selv har opplevd å danne trygge relasjoner til sine fosterforeldre hvor fosterforeldrenes egnethet til å være fosterforeldre og match har vært tema i intervjuene. Flere av informanter beskrev at fosterforeldrenes personlighet i møte med fosterbarna har også hatt betydning for å danne en god relasjon og ikke minst fosterforeldrenes ønske om å ha fosterbarn og inkludering i fosterfamilien hvor det har vært biologiske barn.

Flere av informantene sa at de første hjemmene som barnevernet flyttet dem i, ikke opplevdes som trygge. Informantene sa blant annet at de opplevde fosterforeldrene som en dårlig match og som ikke egnert seg til å være fosterforeldre på grunn av at de ikke hadde barnets beste i fokus. I tillegg beskrev fosterbarna fosterforeldrene sine som noe eldre og hadde en livsstil som ikke var forenelig med å ha barn, blant annet ble det nevnt alkoholmisbruk, svindling, mye røyk og omsorgssvikt. Flere av informantene beskriver denne epoken av livet sitt som noe de aldri glemmer og som satt sitt preg på livet. Andrea ga en beskrivelse av hvordan hennes selvilde endret seg etter det første fosterhjemmet hun bodde i hvor hun ble satt på hun ble satt diett.

Nei, jeg fikk veldig kroppskomplekser etter å liksom hele tiden få høre de type tingene, og måtte på diett, det kan jeg være ærlig å si. Så liksom, at liksom, jeg følte meg sånn sett ganske bra, og jeg kjenner det nå også, at liksom, uansett om hva jeg har gjort nå og at jeg er voksen kjenner jeg fortsatt at jeg sliter med mitt eget kroppsbilde (linjenr.222-225). Og jeg syns det er ganske synd. Det er jo egentlig bare mest det. Også, ja det tror jeg er generelt, jeg har blitt såpass masse flytta på. Liksom jeg har jo bodd i tre hjem, og har vanskelig for å stole på folk og slippe folk inn (linjenr.225 – 228).

Flere av informantene stilte seg kritisk til hvordan barnevernet håndterte deres situasjon og sa at det var viktig å snakke om deres opplevelse, fordi de ikke ønsket at andre barn skulle havne i samme situasjon. Flere av fosterbarna var bevisst vanskeligheten av å finne gode fosterhjem, men at det er barneverntjenesten som hadde ansvaret for fosterbarna og må i framtiden stille seg mer kritisk til mennesker som ønsker å være fosterforeldre. Cecilie hadde en klar tale til barnevernet:

Nr 1: Ikke la barna være kasteball i systemet deres. Nr 2: Når de får inn bekymringsmeldinger skal disse tas på alvor. Nr 3: I leting etter å finne et fosterhjem, må det gjøres god research. Selvfølgelig er dette lettere sagt enn gjort, så lenge de har politiattest med fri vandel tenker nok barneverntjenesten at disse menneskene er et bra fosterhjem.. (linjenr.76 – 79).

Videre sa Cecilie at i det første fosterhjemmet var den ene fosterforelderen alkoholiker og røyket ekstremt mye. Dette var noe som ikke stod i en politiattest, og Cecilie stilte spørsmål ved om disse fosterforeldrene var egnet til å være fosterhjem. Cecilie sa også at barneverntjenesten satt henne i et beredskapshjem som hun hadde det fint i, i forhold til det første fosterhjemmet. Problemet som oppstod i beredskapshjemmet, var at de svindlet henne for flere tusen kroner. Det stod ikke i politiattesten til beredskapsforeldrene at disse menneskene kunne være svindlere heller. Cecilie sa at poenget var at de som meldte seg som fosterhjem bør undersøkes bedre. Prosessen virker så lett og at hvem som helst kan bli det. Ifølge Cecilie bør det stilles strengere krav. Avslutningsvis sa Cecilie:

Havnet til slutt i et bra fosterhjem med struktur og orden. Problemet er bare at fosterforeldrenes rolle som foreldre, i ettertid plutselig ikke oppførte seg som foreldre lengre (linjenr.104 – 106).

6.2.1 Fosterforeldrene må ønske å ha barnet og inkludere det i familien for at barnet skal føle tilhørighet, trygghet og få en tilknytning til fosterfamilien

Ifølge mine informanter er fosterforeldrenes ønske om å ta imot fosterbarnet og inkludere fosterbarnet i familien har vært av betydning for fosterbarnets opplevelse av trygge fosterhjem. Flere informanter sa at opplevelsen av å føle tilhørighet til familien og bli inkludert på lik linje med biologiske barn hadde betydning for å oppleve trygge relasjoner i fosterfamilien. Det å tilhøre noe er viktig for alle mennesker, både barn og voksne. Det å føle seg ønsket, bli sett og hørt, få oppfølging og omsorg, og at fosterforeldrene aldri ga de opp i hverdagen var noe informantene mente var nødvendig for å føle trygghet i fosterhjemmet. Beatrice sa noe om opplevelsen av hvordan hun ble inkludert i familien og hvordan hun opplevde trygghet fordi hun var ønsket av sine fosterforeldre:

Det er jo å bli sett. Og det ble jo jeg. Det som er fordel her og, det var jo det at min fosterfar hadde to barn fra før av. Hun var 12, også var det en, han var 9 – 10 år eldre enn meg. Mens min fostermor hadde ingen barn. Så jeg var jo på en måte, det er liksom det som blir sagt rundt om meg at det er jeg som er minste datter, altså jeg er datter, ja. Det gjorde at det ble en veldig trygghet, for da ble jeg også ønsket (linjenr.120-124).

I likhet med Beatrice, sa Dina noe om biologiske barn til fosterforeldrene og hva som hadde vært viktig for henne dersom det var flere barn i familien hun flyttet til:

Også at de hadde ikke biologiske barn da. Men jeg kan se for meg at hvis de hadde hatt det hadde det også vært viktig at jeg ikke følte meg noe som annet enn de, at det ikke er forskjellsbehandling på biologiske barn og fosterbarn (linjenr.35-37).

Dina var i avlastningshjem som ble fosterhjem. Hun sier at hun ikke hadde en god relasjon til sin fostermor, fordi fostermor hadde forventinger til henne som var uvant for Dina. Det

handlet om ansvarsfordeling, og alt Dina ønsket på den tiden var å få omsorg og bli dullet med. Etter at fostermor og fosterfar skilte seg, ble hun boende hos fosterfar til hun flyttet for å begynne på skole. Dina beskrev fosterfar som en omsorgsperson som hjalp henne med praktiske ting. Når det gjelder tilknytning sa Dina at hun hadde en viss type tilknytning til sin fosterfar, og at han ikke kunne erstatte hennes biologiske far:

Nei, jeg føler ikke at han er en far for meg, fordi det liksom sånn, jeg tror det kommer an på når du flytter og hele omstendigheten. Hvis du på en måte aldri har hatt en god pappa så kan det jo, selv om du flytter, kan en fosterfar bli faren din da, men jeg hadde en veldig god pappa som døde når jeg var 12. Så jeg kunne på en måte aldri tenkt på «navn» på den måten (linjenr.376-380).

6.3 Barnets medvirkning i egen sak har hatt betydning for at barnet skal føle trygghet

Barnets medvirkning i egen sak har hatt betydning for at barnet skal føle trygghet ifølge mitt materiale. Samtlige informanter fortalte at trygghet for dem handlet om å bli sett og hørt, føle kjærlighet og omsorg av fosterforeldrene. Det har vært viktig for fosterbarna å bli sett og hørt i møte med fosterfamilien og også blitt tatt hensyn til av barneverntjenesten når de har opplevd at fosterfamilien ikke opplevdes som en match eller at det har oppstått konflikter i relasjoner. Trygghet handlet også om for informantene, om det praktiske, det å sørge for at materiale i form av klær og utstyr og få hjelp til å bygge en stabil framtid har også vært av betydning. Cecilie sa at trygghet for henne ikke bare handlet om daglig omsorg, men trakk også inn framtid hvor utdanning og jobb var viktige elementer:

Trygghet for meg er å vite at jeg har folk rundt meg, som jeg kan hente trøst og omsorg hos samt snakke med om alt. Trygghet er å kunne vise seg sårbar, og ha fire vegger med tak over seg. Og også bli hørt og lyttet til. Og ha en jobb og utdanning (linjenr.59-61).

Det var flere elementer som informantene var opptatt av som hadde betydning for å føle trygghet til fosterhjemmet. Informantene sa at det handlet om lite informasjon om egen situasjon i forhold til flytting i fosterhjem, match med fosterhjemmet, og opplevelsen av å ikke bli sett og hørt i den form at fosterbarnas ønsker om å bli boende i fosterhjemmet eller ikke ble tatt hensyn til av ulike årsaker. Å få medvirke i egen sak kan for mange barn handle om å ta eierskap, noe som kan føre til at fosterbarna kan oppleve trygghet i at voksne mennesker ser dem og ta hensyn til dem. Andrea sa blant annet at hun opplevde å ikke få medvirke i egen sak, og at hun opplevde seg ubetydelig siden hun var et barn:

Jeg føler ofte at, at jeg fikk veldig sånn her, du vet typ, du er et barn og du vet ikke hva som er best for deg, det er godkjente folk, og det er ikke lagt noe mer til rette for det, det var liksom at de var godkjent av barnevernet til å være fosterhjem. Så jeg følte bare veldig at min, hva jeg sa og ikke, ikke hadde så mye betydning fordi at jeg var et barn (linjenr.118-121).

Flere av informantene opplevde at barnevernet hørte mer på fosterforeldrene enn dem, og opplevde barneverntjenesten som et foreldrevern og ikke et vern som skulle verne om barna. Flere av fosterbarna sa blant annet at det var barnevernet som bestemte hvilket fosterhjem de skulle bo i og bestemmelsen når det gjelder flytting i fosterhjem ble bestemt ut fra hva fosterforeldrenes ønske og ikke på bakgrunn av fosterbarnas ønsker. Flere av informantene la også vekt på at barneverntjenesten skulle hatt mer søkelys på hva som var det beste for barna og ta barna på alvor når de sa fra om hvordan de opplevde å bo i fosterhjemmene hvor de ikke hadde det bra. I forhold til tema om å bli sett og hørt sa Andrea avslutningsvis om barneverntjenesten og opplevelsen av det første fosterhjemmet:

Nei, bare det at de bør høre mer på barna. Jeg synes i vært fall at de bør ta det mer seriøst når noen havner i en situasjon slik som jeg havnet i når jeg bodde i det første fosterhjemmet. Jeg syns ikke det er greit at jeg bodde der i tre år. Og syns ikke noen andre skal oppleve slik situasjoner heller over lengre periode. At de burde bli hørt, som sagt, grunnen til at jeg ble flyttet var deres valg, det var ikke mitt valg (linjenr.214-218).

6.3.1 Barnet trenger å bli hørt og lyttet til i avgjørelser som angår barnet selv og må få bestemme selv hvem barnet skal flytte til om det er valgmuligheter

Flere av informantene i mitt materiale nevnte avlastningshjem som alternativ før et permanent fosterhjem. Informantene sa at de visste at det var vanskelig å finne gode fosterhjem, men hvis barnet kunne flytte i avlastningshjemmet hadde barnet gjerne kjennskap til hjemmet før de flyttet inn mer permanent, og hadde muligens klart å skape relasjoner til avlastningshjemmet før de ble fosterhjem. Ikke alle barn får mulighet til å bli kjent med fosterfamilien før de flytter. For mange barn er flytteprosessen akutt, og for å skape trygge relasjoner er det viktig at barneverntjenesten er kritisk til hvem de velger til å være fosterhjem. I forhold til valg av fosterhjem sa Dina:

De trenger egentlig ikke å ha noe utdanning eller noe spesielt. De må egentlig være gode sånn inni seg. Men det er jo ikke bare bare å finne (linjenr.94-95).

Informantene la vekt på at det tar tid for barn å bygge relasjoner, derfor kan avlastningshjem som blir fosterhjem være et alternativ, da vil muligens ikke barnet sitte med en opplevelse av at flytteprosessen går fra alt til ingenting. Dina hadde avlastningshjem som ble fosterhjem. Dina fikk selv velge å bli boende hos avlaster og var veldig fornøyd med det, i forhold til historier hun har hørt av andre om å bo i fosterhjem. Dina sa at hun visste at fosterhjem ikke vokste på trær, og at det er mangel på fosterhjem. Hun sa også at det er vanskelig for barn å være kritisk til hvem de skal bo hos med bakgrunn i det. I forhold til valg av fosterhjem sa Dina:

Hvis det er et annet fosterhjem linet opp da, bør barnet få møtt de i tillegg og velge mellom de to hvis det er de to i så fall da (linjenr.110-111).

Cecilie sa også noe om betydningen av å ha et avlastningshjem som hun hadde gode opplevelser fra. Hun sa at for å skape trygghet trenger barnet tid, og ved å være hos et avlastningshjem en gang i måneden ble hun kjent med fremmede mennesker som hun kunne skape tillit til og få trygge relasjoner. Dette er en tilnærming som kan være mindre skremmende og skånsom for barnet, ifølge Cecilie. Hvis Cecilie kunne bestemme ville hun flyttet til avlastningshjemmet og blitt boende.

Husker selv fra da jeg var liten at jeg pleide å være på avlastningshjem en gang i måneden. Dette husker jeg som en veldig fin opplevelse og jeg gledet meg så innmari til jeg skulle treffe disse menneskene og være hos de i en hel helg. Det ville vært fantastisk å ha flyttet permanent til disse, i mitt tilfelle. Men dette var jo ikke målet da (linjenr.120-123).

Flere av informantene i mitt materiale nevnte avlastningshjem som alternativ til fosterhjem, hvor barna fikk mulighet til å bli kjent med menneskene de eventuelt skulle bo med videre. De tidligere fosterbarna var opptatt av at de fikk bestemme hvem de skulle bo hos og at det var en måte å oppleve trygghet på i hjemmet. På den måten ble de gradvis kjent med menneskene de skulle bo hos, de visst at de ville trives der og ønsket derfor å bo i avlastningshjemmet istedenfor å bli sendt videre til et nytt fosterhjem. Ved å kjenne personene godt før de flyttet dit permanent kunne gjøre at de opplevde avlastningshjemmet som et trygt fosterhjem fordi de kjente menneskene i hjemmet før de flyttet dit.

7 Diskusjon

Dette er studiens diskusjonsdel. Funnene drøftes med utgangspunkt i studiens problemstilling, teori og forskning. Det som var gjennomgående tema i alle funn var relasjon og kommunikasjonens betydning for hvordan tidligere fosterbarn opplevde trygghet og utrygghet i møte med barneverntjenesten i flytteprosessen og fosterhjemmet. Relasjon og kommunikasjon er derfor tema som berøres i alle punkt i diskusjonen. Diskusjonsdelen presenteres under følgende overskrifter: «Betydningen av informasjonsutveksling», «Fosterbarna trenger å føle seg inkludert i fosterfamilien», «Forståelsen av systemteori for å belyse fosterbarnas perspektiv» og «Betydningen av fosterbarnets opplevelse av å bli sett og hørt».

7.1 Betydningen av informasjonsutveksling mellom barnet og barneverntjenesten

Betydningen av informasjonsutveksling mellom tidligere fosterbarn og saksbehandlerne var viktig for hvordan tidligere fosterbarn opplevde selve flytteprosessen.

Informasjonsutveksling mellom saksbehandlerne og de tidligere fosterbarna var også viktig for at fosterbarna skulle være bevisst hva som skjedde i eget liv. På grunn av manglende informasjon fra saksbehandlerne, var flere av informantene i mitt materiale usikker på grunnlaget for flytting fra biologiske foreldre til fosterhjem. Informasjonsutveksling mellom fosterbarna og saksbehandlerne i barnverntjenesten hadde også betydning for hvordan fosterbarna opplevde å føle trygghet i møte med fosterfamilien.

Trygghet i form av å gi informasjon til barn kan også ha betydning for hvordan barnet oppfatter informasjon og hva de forstår. Hvordan informasjon blir forstått kan handle om kommunikasjon og relasjon, både mellom saksbehandlerne og fosterbarnet, men også hvordan fosterbarnet føler trygghet i møte med fosterfamilien. I følge Bateson (1972) vil mennesker i kommunikasjon alltid være opptatt av relasjon (Jensen, 2016, s. 46).

Fosterbarna skal stole på at saksbehandlerne finner et hjem som passer for barnet og gir et bedre utgangspunkt, enn at fosterbarnet blir boende hos sin biologiske familie. Dette fordi det er barneverntjenesten som har ansvaret for at barna får den beste omsorg ut fra barnas behov og blir fulgt opp på en tilstrekkelig måte i hverdagen (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 261).

Flere av informantene i mitt materiale ga utrykk for at det var utfordrende å ha tillit til saksbehandlerne i barneverntjenesten, på grunn av saksbehandlernes personlighet og utstråling, men også fordi saksbehandlerne var fremmede mennesker som hentet de fra trygge omgivelser. For å kunne ha tillit til at barneverntjenesten tar valg ut fra hva som er til barnets beste, må fosterbarna ha en type relasjon til saksbehandlerne hvor de har sett at saksbehandlerne har tatt gode beslutninger på deres vegne før, eller ha tro på at saksbehandlerne ønsker å gjøre det som er til det beste for fosterbarna. Bunkholdt og Sandbæk (2011) sier at omsorgsovertakelse av barneverntjenesten kan oppleves som svært dramatisk for mange barn fordi vante omsorgspersoner blir erstattet med nye, fremmede

mennesker (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 220). Flere av informantene ga også uttrykk for at det var en traumatisk opplevelse å bli hentet av barneverntjenesten, nettopp fordi de var fremmede mennesker og fordi de fikk for lite informasjon til å vite hva som kom til å skje framover.

Ifølge Hoffman, et al. (2017) er tillit en viktig faktor for å skape trygge relasjoner (Hoffman, et al., 2017, s. 26). Selv om informantene i mitt material hadde vært i kontakt med saksbehandlere som de ikke var begeistret for, hadde informantene likevel møtt noen unntak av flinke saksbehandlere. Dette var blant annet saksbehandlere som ble omtalt som snill og som gjorde alt rett. I tillit ligger trygghet, og trygghet gjør at fosterbarna kan skape en god relasjon til saksbehandlerne og mellom saksbehandlerne og barna. Dette er noe som er viktig for at fosterbarna skal føle trygghet i valg som blir gjort basert på deres liv og framtid. Ved at fosterbarna har tillit til saksbehandlerne, kan også saksbehandlerne ta bedre valg, fordi kommunikasjonen kan være annerledes når fosterbarna og saksbehandlerne har en god relasjon til hverandre (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 19).

Ifølge Jensen (2016) kommuniserer mennesker alltid på flere nivåer, hvor måten vi kommuniserer på kan si noe om vår relasjon til andre (Jensen, 2016, s. 46). Barn som er under barneverntjenestens omsorg, er allerede i sårbar situasjon fordi barna lever med foreldre som kan gi de tilstrekkelig omsorg, før barneverntjenesten får innvirkning i barnas liv (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 52). Derfor er det særdeles viktig at barna får informasjon om hvorfor barneverntjenesten flytter de fra foreldrene sine i flytteprosessen, for å sikre at barnas flytteprosess blir så skånsom som mulig, og fordi barn flest trenger struktur og orden. Det handler også om at barna har rett til å vite hva som skal skje i livet deres og gir en mulighet til å kunne forberede seg på møte med fosterforeldre og eie sin sak, dette ifølge Barnekonvensjonen (FN-sambandet, 2022). Flere av mine informanter ble hentet akutt av barneverntjenesten, og flyttet direkte i et fosterhjem. I følge Bufdir (2018) er det nødvendig å fatte et midlertidig akuttvedtak når det er fare for at barnet kan bli utsatt for vold eller represalier av familien (Bufdir, 2018). For mange barn kan omsorgsovertakelse av barneverntjenesten virke inngripenen på deres liv. Det er derfor en stor forpliktelse å overta omsorgen for et barn, fordi barneverntjenesten og fosterforeldrene må samarbeide for å ivareta barnets interesser (Norsk fosterhjemsforening, 2019).

Bateson (1972) sier at kommunikasjon handler blant annet om hvordan barn og voksne forstår virkeligheten (Bateson, 1972). I følge Bufdir (2018) kan virkeligheten se forskjellig ut fra et barns perspektiv til et annet barns perspektiv (Bufdir, 2018). Derfor kan det tenkes at informantene har opplevd noe likt og noe ulikt, i tillegg var informantens alder forskjellig fra når de ble hentet av barneverntjenesten. Til tross for dette sa mine informanter at de opplevde å få for lite informasjon, fordi de var bare et barn, men forstod at det var mer som skjedde enn de hadde fått informasjon om. Informantene opplevde også å bli snakket til på en måte som gjorde at de følte at de ikke fikk respekt. Å gi informasjon handler det om hvordan saksbehandlerne kommuniserer med fosterbarn, og hvordan fosterbarna tolker informasjonen på. Wennerberg (2015) sier at barn og voksne tolker, avgrenser, tillegger mening, legger merke til og reagerer ut fra hvem de er og hva de har lært (Wennerberg, 2015, s. 31).

For mange saksbehandlerne kan det tenkes at de gir informasjon på en måte som skal skåne fosterbarnet, med tanke på barnets beste. I tillegg er det ofte at barna må flyttes i en akutt situasjon, hvor det kanskje ikke er rom for å snakke om alvorligheten i det som skjer her og nå, men at det vil være rom for det ved en senere anledning (Bufdir, 2018). Da kan det være vanskelig for barna å forstå hva som skjer, og at de kan føle på utrykgheten av å ikke vite hva fremtiden bringer. Flere av informantene sa at de ikke følte seg trygg under selve flytteprosessen. Informantene begrunnet utrykgheten i at fremmede saksbehandlere og fosterforelder. Utrykgheten kan gjøre det vanskelig for fosterbarna å stole på saksbehandlerne og også fosterfamilien, fordi de er fremmed for barnet og fordi barnet kan oppleve flytteprosessen som en krise.

For at barn skal kunne stole på at saksbehandlerne er det viktig å bygge en relasjon som inkluderer tillit. Barna må også kunne se at saksbehandlerne følger opp det de sier at de skal gjøre og at barna opplever at avgjørelser er til deres beste. Ifølge Wennerberg (2015) bygger barn og voksne en god relasjon ut fra hvordan de kommuniserer på (Wennerberg, 2015, s. 20). Hvor sensitiv saksbehandlerne er i forhold til barnets følelser handler også om relasjon og kommunikasjon. Flere av informantene nevnte at de hadde hatt flere saksbehandlere. Det var viktig for fosterbarna å møte mennesker som var snille mennesker og som hadde varme øyne. Informantene i mitt material beskrev at de hadde hatt flere saksbehandlere

hvor noen av saksbehandlerne ble oppfattet som kalde personer, som kanskje ikke burde jobbe med barn. I slike situasjoner er det lett å tenke at saksbehandlerne står i en presset situasjon og at det er mye som skal skje på kort tid. Det kan også handle om hvordan systemet er i selve barnevernkonteksten og hvilke prosedyrer som skal følges i akutt situasjon. Likevel skal vi ikke glemme at barneverntjenesten jobber for å i å vareta barnets beste og at alle mennesker kan komme til kort i en stressende situasjon.

Når det gjelder å bygge trygge relasjoner til fosterfamilien, må også fosterbarna vite hvem de skal bo hos. På et eller annet tidspunkt vil både saksbehandlerne og fosterfamilien være fremmede for barnet. Ved å gi nok informasjon og lytte til hva barnet sier om egne ønsker, kan det danne et sterkere grunnlag til å bygge relasjon med fosterbarnet og fosterfamilien, og relasjon mellom fosterbarnet og saksbehandlerne. Ifølge Barnevernloven (1992) § 4-1, ved valg av fosterhjem skal barneverntjenesten legge avgjørende vekt på hensynet til barnets beste (Barnevernloven, 1992, §4-1). Flere av informantene ga uttrykk for at de første fosterhjems plasseringene ikke opplevdes som trygge hjem. Flere informanter nevnte avlastningshjem som alternativ til fosterhjem. En slik flytteprosess kunne være bedre for barnet, ifølge flere av informantene. Det ble begrunnet i at barnet hadde kjennskap til menneskene de skulle bo hos, og selve flytteprosessen kunne derfor virke mindre skremmende for barnet.

Problemet i en slik situasjon er at saksbehandlerne ikke kan vite når en akutt situasjon oppstår. Det kan også være mangel på både fosterhjem, beredskapshjem og avlastningshjem, noe som gjør at barnet kan bli plassert i det første hjemmet som er ledig. Besøkshjem eller avlastningshjem er i utgangspunktet et hjelpetiltak i barneverntjenesten som er tenkt som en støtteordning for foreldre som har utfordringer eller manglende ressurser til å kunne gi barnet tilstrekkelig omsorg i hverdagen (Barnevernloven, 1992). Derfor flyttes barn i utgangspunktet til beredskaps- eller fosterhjem ved omsorgsovertakelse (Barnevernloven, 1992). Bufetat (2022) sier også at det er det forskjell på avlastningshjem og et fosterhjem, i forhold til ulike kurs som det kreves at et fosterhjem skal ha kontra avlastningshjemmet. Kanskje ikke alle avlastningshjem er like rustet til å ta imot barn med ulike utfordringer (Bufetat, 2022). Det er også stor forskjell på fosterforeldre og ulike typer fosterhjem.

Det er mange dilemmaer som kan oppstå og som må tas hensyn til når et barn blir hentet akutt av barneverntjenesten. For det første må det være ledig fosterhjem, for det andre kan det hende at barna må fraktes til et ukjent sted, og for det tredje kan det være at barna må bo et sted midlertidig, altså i et beredskapshjem for så å bli flyttet videre til et permanent hjem. Med bakgrunn i dette, er det nettopp derfor barna trenger å få informasjon om sin sak, hva som har vært grunnlaget for flytting og hva som skal skje videre, slik at barna har mulighet til å kunne få hjelp til å håndtere følelser og tanker. Barnet skal også ha mulighet til å kunne påvirke sin sak, selv om barnet ikke kan bestemme alt, da mange saker blir vurdert ut fra skjønn. Tre av fire informanter i mitt material opplyste at de ble flyttet akutt, og opplevde flytteprosessen som problematisk.

7.2 Fosterbarna trenger å føle seg inkludert i fosterfamilien

Alle de tidligere fosterbarna i mitt materiale sa at det var viktig å føle seg inkludert i fosterfamilien, og føle seg ønsket, selv om noen av fosterforeldrene hadde biologiske barn. Det kan for fosterbarna handle om å føle tilhørighet til fosterfamilien som helhet, og bli inkludert i fellesskapet på lik linje som biologiske barn. Å bli inkludert i fosterfamilien som helhet kan bety for fosterbarna at de blir tatt vare på. Følelsen av å bety noe for noen er grunnleggende for alle mennesker og kan ha betydning for hvordan mennesker danner relasjoner og utvikler seg (Wennerberg, 2015, s. 17). For at fosterbarna skal føle seg trygg, må fosterforeldrene legge til rette for dem, at de har mulighet til å utvikle og utfolde seg (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 261). Det å vite at det er noen som ønsker å ta vare på fosterbarna og se de for den de er har betydning for relasjonsbygging og føle seg trygg både i relasjoner og også i hjemmet. For selv om noen av fosterbarna i mitt materiale har kontakt med sine biologiske familier, er det grunner til at fosterbarna ikke kunne bo hos sine biologiske foreldre. Derfor er det viktig for dem å vite at det er mennesker der ute som de kan støtte seg til og som følger de opp på en kjærlig og omsorgsfull måte (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 259).

I følge Bufdir (2021) regnes trygge fosterhjem som omsorgsfulle voksne som kan dekke grunnleggende behov hos barn, gi struktur og tilstrekkelig omsorg i hjemmet (Bufdir, 2021).

Å ha motivasjon til å hjelpe et barn er ikke nok til å være en god fosterforelder, ifølge Bunkholdt og Sandbæk (2011). Fosterforeldrene må kunne balansere mellom varme og struktur i daglig oppfølging av fosterbarnet (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 259). Flere av mine informanter var opptatt av at fosterfamilien skulle gi omsorg og trygghet i hverdagen, men også kunne bidra med hjelp av det praktiske, som for eksempel leksehjelp og kjøp av diverse materiale og utstyr, og bidra til at fosterbarnet fikk nok oppfølging.

Når det gjelder tilknytning til andre er det flere faktorer som er av betydning, både for barn og voksne. I følge Ruppert (2020) sier han at hvordan barn tilknytter seg nye omsorgspersoner på, kan handle om egen barndom, altså hvilken omsorg de fikk de i tidlig leveår (Ruppert, 2020, s. 54). Hvordan omsorgspersonene har respondert til barnas signaler, kan få konsekvens for hvordan barn tilknytter seg andre. For eksempel hvis foreldrene ikke har gitt respons eller har vært avisende ofte kan det påvirke hvordan barnet blir når det gjelder å regulere følelser. Dette kan være av betydning for hvordan barnet utvikler relasjon til andre både i barn, ungdom og voksenalder (Ruppert, 2020, s. 154). Forskning av Stovall og Dazier (2000) fant i sin forskning at yngre fosterbarn knyttet seg til sine omsorgspersoner lettere enn eldre barn (Stovall & Dazier, 2000, s. 151).

Flere av mine informanter sa at de hadde flyttet inn i trygge fosterhjem etter flere flyttinger. To av informantene i mitt materiale flyttet inn i trygge fosterhjem uten å ha bodd i andre fosterhjem før. I fosterhjemmene som opplevdes som trygge fosterhjem var fosterforeldre som hadde struktur og orden som inkluderte fosterbarna i familien og ga de kjærlighet og omsorg. Selv om flere av informantene havnet i trygge fosterhjem til slutt, ga informantene uttrykk for at ingen kunne erstatte deres biologiske foreldre, selv om de hadde en god relasjon til fosterforeldrene. I følge Bateson (1972) er relasjon en grunnleggende forståelsesramme for menneskers utvikling og læring (Jensen, 2016, s. 26) Forskning av doktorgradsstudenter fra danske VIVE – Det National Forskning og analysesenter for Velfærd fant i sin forskning at fosterbarn i alderen 8 – 15 år viste at de hadde tilhørighet i både fosterfamilien og i sin biologiske familie (Barse, 2019). Å tilknytte seg andre personer trenger nødvendigvis ikke å bety at man erstatter eller glemmer betydningsfulle relasjoner, men at man kan ha flere relasjoner og føle tilhørighet til tross for at man får nye omsorgspersoner.

Forskning av Stovall og Dazier (2000) fant at fosterforeldrenes atferd og tilnærming til fosterbarna hadde betydning for hvordan fosterbarna tilknyttet seg fosterforeldrene (Stovall & Dazier, 2000, s. 151). Informantene i mitt materiale sa at fosterforeldrenes personlighet, ønske om å ha fosterbarn, og inkludering i familien var av betydning for at de skulle føle tilhørighet i familien og for å føle at det var et trygt fosterhjem å bo i. Flere av informantene i mitt materiale hadde også opplevd fosterhjem hvor de beskrev fosterforeldrene som uegnet for å ta vare på barn. Beredskaps- og fosterforeldrene var ifølge mine informanter, rigid på flere områder som for eksempel daglig aktivitet og husarbeid, og var lite sensitiv for å lese barnets signaler og behov. Ringereide (2020) sier at barn som er vokst opp med omsorgssvikt kan få utfordringer til å lære og evne til å regulere egne følelser. Omsorgssvikt kan redusere livskvaliteten og skape helseproblemer senere i livet (Ringereide, 2020). I følge Bufdir (2021) trenger fosterbarn voksne rundt seg som kan møte de med støttende omsorg, som er tilpasset barnets modenhet og emosjonelle alder (Bufdir, 2021).

Kiraly og Lindther (2021) setter søkelys på at barneverntjenesten ikke ønsker at barn skal oppleve nye brudd i sine liv, men trenger i mange tilfeller tid til å finne fosterhjem som er trygge og riktige (Kiraly & Lindther, 2021). I mitt material var det som sagt flere informanter som flyttet i flere fosterhjem og beredskapshjem. Flere av informantene hadde utfordringer med å stole på andre mennesker i senere tid på grunn av avgjørelser som ble gjort når de var barn. Bunkholdt og Sandbæk (2011) sier at hvis barneverntjenesten har kunnskap om hvordan atferd og holdninger utspiller seg fra barnet på godt og vondt, har barneverntjenesten mulighet til å påvirke negativ atferd i en positiv retning (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 52). Mangel av fosterhjem kan ifølge Stang (2007) handle om fosterhjem som ikke er klargjort. Det kan for eksempel være i form av kurs og opplæring. I påvente av klargjort fosterhjem, kan barnet bli flyttet midlertidig i et beredskapshjem (Stang, 2007, s. 107). Dessverre kan mange flyttinger få betydning for barnets evne til å knytte seg til nye omsorgspersoner og føle trygghet i nye relasjoner. Barneverntjenesten har et press når det gjelder å rekruttere nok fosterhjem. For at fosterhjemmet skal regnes som et godt fosterhjem er fosterhjemmet avhengig av oppdatert, nyttig og relevant opplæring (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 261). Ifølge mine informanter var det viktig å føle seg ønsket av fosterforeldrene, og at fosterforeldrene viste at de var glade i fosterbarna og at de var en del av familien hvor det også bodde andre barn.

Flere av informantene i mitt materiale var bevisst at deres biologiske foreldre ikke kunne ta vare på dem på en tilstrekkelig måte. En av informantene sa at hun var mye alene hjemme, mens moren var på fest, en annen informant sa hun ble utsatt for vanskjøtsel og omsorgssvikt, og holdt på å sulte i hjel før barneverntjenesten hentet henne. Flere av de biologiske foreldrene til fosterbarna har store utfordringer i livet som gjør at de ikke klarer å gi barna god nok omsorg. På bakgrunn av dette kan fosterbarn som blir plassert i nye hjem også ha store utfordringer som gjør at de trenger god oppfølging for å mestre hverdagen og skape trygge relasjoner til fosterfamilien og andre (Heide & Nicolaisen, 2020).

Til tross for at barneverntjenesten på forhånd kan være kjent med at barna bor i hjem hvor foreldrene ikke kan gi tilstrekkelig omsorg, står barneverntjenesten som sagt i et press med å finne fosterhjem som er gode nok, og som ønsker å ha barn med ulike belastninger. Løsningen for å hjelpe familier og barn som har utfordringer er og flyttet barnet til et beredskapshjem som en midlertidig løsning hvor barnet enten blir tilbakeført til sine biologiske foreldre eller flytter i fosterhjem dersom barneverntjenesten overtar omsorgen (Barnevernloven, 1992). I følge Bufetat (2022) kan beredskapsforeldre og avlastningshjem bli fosterforeldre dersom de ønsker det, og da vil de få tilpasset veiledning og kurs hvor Bufetat godkjenner de til å være fosterforeldre (Bufetat, 2022).

For å være et godt fosterhjem må også fosterforeldrene kunne stå i utfordringer som fosterbarna kan ha med seg fra tidligere omsorgspersoner og kunne gi de tid, læring og omsorg. Selv om fosterforeldrene har fått kurs og blitt godkjent av Bufetat, kan det være mange fosterforeldre som kommer til kort når det gjelder å utøve rett omsorg til fosterbarnet. Utfordringer kan baserer seg på relasjon mellom barn og foreldre. Barnets og fosterforeldrenes evne til tilknytning. Foreldrenes evne til å gi omsorg og å være en trygg voksen, og dekke fosterbarnets behov til å føle seg trygg og ivaretatt.

I følge mine informanter hadde de opplevd forskjellig relasjon til de ulike fosterhjemmene, beredskapshjemmene og avlastningshjemmene de hadde bodd i. Ruppert (2020) sier at barnets evne til tilknytning og grunnleggende behov for tilknytning, fører til en bestemt type atferd som et gjensidig bånd til andre og som prøver å opprettholde båndet mellom barnet og den andre (Ruppert, 2020, s. 50). For mine informanter var det av betydning hvilken personlighet fosterforeldrene hadde, og hvordan fosterforeldrene evnet til å se dem,

inkludere dem i familien, og hjelpe dem i hverdagen med ulike gjøremål. Bunkholdt og Sandbæk (2011) sier at for at barnet skal føle seg forstått og ivaretatt må omsorgsgiver stille opp med fysisk og følelsesmessig tilgjengelighet og akseptere barnets behov (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 62).

Flere av mine informanter var opptatt av betydningen av en god relasjon til sine fosterforeldre og at det måtte være en langvarig relasjon. Tetzchner (2012) sa at barn som mister tilknytningspersoner flere ganger, kan etter hvert investere mindre i nye mulige tilknytningspersoner (Tetzchner, 2012, s. 542). For hver flytting i et nytt fosterhjem, kan det bli vanskelig for fosterbarnet å tilknytte seg nye omsorgspersoner, fordi de flere brudd, både med biologiske foreldre og også andre omsorgspersoner. Hvordan barnet tilknytter seg sine omsorgspersoner handler også om hvor trygg barnet føler seg i relasjon til fosterfamilien. Her er det viktig at fosterfamilien er tilgjengelig, pålitelig og forutsigbar, ifølge Wennerberg (2015). Konsekvensen av barn som har en utrygg tilknytning til andre, sier Wennerberg (2015) at barnet kan ha vanskeligheter med å være alene eller sammen med andre. Barnet kan også ha utfordringer for å regulere egne følelser og ved avvisning fra omsorgspersoner kan barnet føle sinne, protest og sorg (Wennerberg, 2015, s. 111).

Selv om flere av mine informanter beskrev de første fosterhjemmene som utrygge, hadde de etter en – til to flyttinger endt i fosterhjem hvor fosterbarna opplevde trygghet i form av omsorgsfulle fosterforeldre som ga trygge rammer, struktur, og fulgte opp i hverdagen. I følge Ruppert (2020) er mennesker i møte med andre en måte å få kunnskap om oss selv, i den grad hvordan vi utvikler oss i samspill med andre. Barn og voksne er en del av hverandres liv og overgir seg selv til hverandre (Ruppert, 2020, s. 44). Flere flyttinger for informantene gjorde det vanskelig til å stole på andre og bygge nye relasjoner, likevel klarte informantene å føle trygghet i nye fosterhjem.

I følge forskning om tilknytning baserer ulik forskning på hvordan barna tilknytter seg voksne, som igjen handler om hvordan de voksne er, hvor sensitiv de voksne er på barnas signaler og hvor trygt den voksen står i seg selv (Stovall & Dazier, 2000, s. 151).

Informantene beskrev trygge fosterhjem hvor fosterforeldrene stod i utfordringer og lot barna være seg selv. Samtidig som fosterforeldrene var strenge på en god måte, som viste tillit, trygghet, var til stede for fosterbarnet i alle livets situasjoner. Informantene i mitt

materiale var også opptatt av å få dekt grunnleggende behov som daglig omsorg i forhold til mat, hygiene, utstyr av diverse som klær og ting, hjelp med lekser og fletting av hår ble også nevnt. Trygge fosterhjem inkluderer også fosterforeldre som følger opp barna til de blir voksen, og skal være en relasjon som varer livet ut, ifølge flere av informantene.

Selv om flere av informantene i mitt materiale hadde ulik kontakt med biologiske foreldre, hadde de også kontakt med fosterforeldrene etter at de flyttet fra fosterhjemmet i voksen alder. Man kan si at tilknytningen til fosterhjemmet hadde noe å si for videre relasjon, og ikke bare for relasjon mens fosterbarnet bodde i fosterhjemmet. Tilknytning handler altså om hvordan barnet kan tilknytte seg den voksne og hvordan den voksne tilknytter barnet for en gjensidig trygg og god relasjon. Det kan også handle om for fosterbarnet, ønsket om å ha en familie i framtiden også, og at fosterforeldrene ønsket å fortsette å ha kontakt med fosterbarnet etter at fosterbarnet hadde flyttet ut. En av informantene hadde minimal kontakt med biologisk foreldre og fosterforeldre etter utflytting fra fosterforeldrene. Hun og så på det som en sår situasjonen, og mente at fosterforeldre bør ha kontakt med fosterbarna livet ut når de først får omsorg for et barn. Dette kan handle om både forebygging og reparasjon, samt at fosterbarnet skal kunne ha en forutsigbar framtid og trygge relasjoner i fosterfamilien. Til tross for dette hadde informanten startet et utdanningsforløp, og har mange gode relasjoner i venner og kjæreste.

7.3 Forståelsen av systemteori for å belyse fosterbarnas perspektiv

Forståelsen av systemteori for å belyse fosterbarnets perspektiv er sentral fordi systemteori kan gi ulike perspektiv på hvordan en barnevernkontekst kan se fosterbarnets utfordringer i sammenheng med barnets relasjoner. Mine informanter beskrev utfordrende relasjoner til både saksbehandlerne og foster- og beredskapsforeldrene. Informantene i mitt materiale ga også uttrykk for flinke saksbehandlere og gode relasjoner i trygge fosterhjem. Informantene fortalte om både trygge og utrygge relasjoner i en barnevernkontekst. Hva som var av betydning for utrygge relasjoner i mitt materiale var saksbehandlerne og fosterforeldre som

var fremmede mennesker, hvor fosterbarna i mitt materiale følte seg utrygge i flytteprosessen. Lite informasjon fra saksbehandlerne gjorde at informantene følte seg utrygg og trodde at det var deres feil at de måtte flytte fra biologisk familie. Fosterforeldre som fosterbarna oppleve som en dårlig match, uønsket i familien og forskjellsbehandlet opplevde mine informanter som utrygge fosterhjem. Jensen og Ulleberg (2013) sier at ved å benytte kommunikasjonsteori kan man forstå et samspill mellom fosterbarnet, fosterforeldrene og barneverntjenesten (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 99). For å kunne forstå samspillet mellom barneverntjenesten, fosterbarnet og fosterfamilien, må man forstå samspillet som en sirkulær interaksjon (Bateson, 1972). Det betyr at alt blir påvirket av alt. Barneverntjenesten påvirker fosterbarnet, fosterbarnet påvirker fosterfamilie og fosterfamilien påvirker barneverntjenesten (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 24).

Ved å benytte systemteori kan man forstå samspillet mellom fosterbarnet og den situasjonen fosterbarnet befinner seg i (Jensen, 2016, s. 26). Systemteori tar for seg to begreper som vil være av betydning i denne studien, det er kontekst og relasjon. For å forstå hvordan mine informanter har opplevd situasjon og relasjonene i situasjon, vil begrepet kontekst være sentral fordi kontekst handler om å sammenhengen barnet forstår fenomener i (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 99). Begrepet relasjon representerer overgangen fra å studere fosterbarnets egenskaper til å forstå fenomener som uttrykk for et samspill mellom fosterbarnet og fosterforeldrene, og fosterbarnet og situasjonen fosterbarnet befinner seg i (Jensen, 2016, s. 26).

Relasjon og kommunikasjon er to begreper som har vært gjennomgående begreper i intervjuene med mine informanter. Hvordan informantene opplevde sin flytteprosess og møte med fosterfamilien handlet om hvordan saksbehandlerne og fosterfamilien opptrådte ovenfor fosterbarna i mitt material. Systemteori beskriver en gjensidig avhengighet for eksempel mellom fosterbarnet og saksbehandlerne eller fosterbarnet og fosterfamilien. Den gjensidige avhengigheten innebærer hvordan et fosterbarn kan bli påvirket av ulike momenter i samspillet og hvordan fosterbarnets påvirkning kan få konsekvenser for fosterfamilien eller saksbehandlerne som deltar i samspillet (Jensen, 2016, s. 57). Ved å se på kommunikasjonsmønstre mellom fosterbarnet og andre som deltar i barnevernkonteksten kan man forstå hvordan samspiller er (Jensen, 2016, s. 18).

Bateson (1972) var opptatt av å forstå samspill som sirkulært, fordi mennesker fra tidlig barndom hadde lært å se årsak lineært, hvor man leter etter grunn, skyld og årsak (Jensen, 2016, s. 36). Ved å forstå en årsak fra den lineære årsakssammenhengen betyr at mennesker ser etter egenskaper for å forklare når en handling skjer (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 34). Johnsen og Torsteinsson (2015) belyser ved å forstå et samspill som sirkulært er søkelyset på relasjoner og samspill, fremfor egenskaper ved personen (Johnsen & Torsteinsson, 2015, s. 128). For at vi skal forstå informantenes situasjon i lys av systemisk teori må vi forstå situasjoner som oppstod på en måte hvor både fosterbarnet, fosterfamilien og saksbehandlerne var bidragsyttere og ansvarlig for hva som skjedde i samspillet (Jensen & Ulleberg, 2013, s. 25).

7.4 Betydningen av fosterbarnets opplevelse av å bli sett og hørt

Betydningen av fosterbarnets opplevelse av å bli sett og hørt, handler om hvilke opplevelser mine informanter satt igjen med etter å ha hatt en prosess i barneverntjenesten, i relasjon og kommunikasjon med både saksbehandlere, foster – beredskaps – og avlastingsforeldre. Flere av mine informanter ga uttrykk for at de satt pris på å bli intervjuet for å få fortelle sin historie i en barnevernkontekst. Gjennom denne studien, har de tidligere fosterbarnas narrativer vært i sentrum av forskningen. Alle mennesker er et resultat av sin historie (Baltzersen, 2014). Hvordan tidligere fosterbarn forteller sin historie, handler om hvilke erfaringer og tanker de har om det de har opplevd og også hvordan tanker de har om ulike hendelser (Gergen, 2009, s. 185). Gergen (2009) sier at gjennom fosterbarnets historie, har barnet mulighet til å gjøre seg forstått for andre, ved å fortelle om sine opplevelser og erfaringer (Gergen, 2009, s. 185). Flere av mine informanter ønsket å fortelle sin historie, for å bli hørt, men også for å kunne være med på å endre praksis, slik at andre barn ikke skulle oppleve det samme som informantene i mitt material hadde opplevd.

For samtlige informanter betydde trygghet for informantene å oppleve å bli sett og hørt i forhold til avgjørelse som ble gjort i deres sak av barneverntjenesten, men også i relasjon til

fosterhjemmet. Ifølge barnevernloven av 1992 skal barnets beste være utgangspunkt for beslutninger som fattes (Barnevernloven, 1992). Hva som er til barnets beste blir vurdert fra sak til sak. Selv om barneverntjenesten ønsker å finne fosterhjem som er trygge og riktige, kan det ta tid, og mange barn opplever flere brudd enn nødvending (Király & Lindther, 2021). Flere informanter opplevde å ikke bli sett og hørt i forhold til deres opplevelser om å bo i utrygge fosterhjem, selv var de bevisst at det var vanskelig å finne gode fosterhjem, men ønsket å bli tatt hensyn til når de opplevde dårlig match til fosterforeldrene og utrygghet i fosterhjemmet de bodde i.

FNs barnekonvensjon sier at alle barn har rett til å bli hørt og tatt hensyn til (FN-sambandet, 2022). Det er derfor barneverntjenesten sitt ansvar å snakke med fosterbarna og sørge for at de blir sett og hørt. Flere av informantene i mitt material sa at de hadde opplevd å ikke bli hørt, og at deres interesser ikke ble ivaretatt. I avgjørelse som vedtas som berører fosterbarna har skal barna informeres og ha anledning til å uttale seg. Barna har rett til å medvirke i sin sak, som betyr å få si sin mening og kunne påvirke egen framtid (Stang, 2007, s. 21). Til tross for dette er det ikke alltid at barnets stemme nødvendigvis blir avgjørende. For det første er det ikke alle barn som blir snakket nok med, ikke får de nok informasjon heller, dette ut fra hva informantene i mitt materiale sa. I tillegg er barnevernssaker gjerne komplekse og berøres av flere momenter som for eksempel lovverket, faglig oppfølging og behandling (Horverak & Solstad, 2008, s. 63). Selv om barnet har ønsker og meninger om hvordan saken bør vurderes, er det aldri barnet sitt ansvar til å bestemme beslutninger, men barnets ønsker bør likevel begrunnes, dokumenteres og drøftes nøye før endelig vedtak blir besluttet (Bufdir, 2019).

I følge Arbeids- og velferdsetaten (2021) er det barneverntjenesten sin plikt å sørge for at barnets interesser blir ivaretatt av fosterfamilien og i samarbeid med andre offentlige etater som for eksempel skolen. Samarbeidet mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene skal blant annet sørge for at barnets interesser blir ivaretatt og at fosterbarnet føler trygghet i sine omgivelser (Horverak & Solstad, 2008, s. 31) Flere av informantene ga uttrykk for at når avgjørelser ble gjort var det i bakgrunn av hva fosterforeldrene ønsket og ikke på grunnlag av informantenes ønsker. For eksempel sa en av informantene at hun bodde i et utrygt fosterhjem hvor hun hadde sagt klart fra til barneverntjenesten at hun ikke trivdes. Etter tre

år ble informanten flyttet til et annet fosterhjem, hvor hun ble skilt fra broren sin. Dette begrunnet informanten i at fosterforeldrene hadde sagt til barneverntjenesten at de ikke klarte å ha mer en ett barn i hjemmet. Informanten ble dermed flyttet på fosterforeldrenes premisser og ikke på grunn av at hun hadde sagt fra.

Å snakke med fosterbarna kan være en av de viktigste faktorene til å sørge for at barna får sagt sin mening, men for at barna skal få de som de ønsker må barneverntjenesten gjennomføre barnas ønsker og mening til praksis. Flere av informantene i mitt materiale sa at det var viktig for dem å belyse sin historie, slik at andre barn ikke skulle havne i slike situasjoner som dem selv. For fosterbarna er deres historie deres sannhet, selv om barneverntjenesten og fosterfamilien kan ha en annen oppfatning av samme situasjon (Jensen, 2016, s. 122). Likevel er det barneverntjenesten og fosterfamilien som har omsorgen for barna, og skal sørge for at deres interesser og behov blir ivaretatt. Barneverntjenesten og fosterfamilien skal ha et tett samarbeid, hvor barnet kan være med på planleggingen i det som skal skje framover. Denne måten å planlegge på, kan være med på å skape trygghet og forutsigbarhet for fosterbarna (Bunkholdt & Sandbæk, 2011, s. 52).

Ved å bli sett og hørt i forhold til hva barnet selv ønsker kan være med på å forebygge skader som skjer på bakgrunn av dårlige relasjoner og nye brudd, dette handler om forebygging. Derfor kan beredskapshjem og besøkshjem/avlastningshjem være et godt alternativ for mange barn (Horverak & Solstad, 2008, s. 87). Flere informanter i mitt material ga uttrykk for at hvis barn fikk mulighet til å bli kjent med fosterfamilien før flytting, kunne det bidra til en mindre skremmende flytteprosess. Ut fra hva informantene i mitt material sa, var det ingen tvil om at det var viktig for informantene å bli sett og hørt i avgjørelser som omhandlet deres liv. Det hadde betydning for hvordan de opplevde relasjon til barneverntjenesten og fosterhjemmet, og ikke minst hvordan de hadde det med seg selv, og utviklingen av relasjoner senere i livet.

8 Avsluttende del

Dette er studiens avsluttende del. Her presenteres implikasjoner for praksis og forskning. Til sist presenteres studiens avsluttende kommentarer.

8.1 Implikasjoner for praksis

Min studie viser tydelig betydningen av hvor viktig kommunikasjon og relasjon er for at fosterhjem skal oppleves som trygge. Et gjennomgående tema blant informantene var hvordan de ble møtt av barneverntjenesten. For at barneverntjenesten skal kunne tilby trygge fosterhjem er det viktig at barneverntjenesten kjenner til barnets behov og at barnet blir hørt. Gjennom intervjuene med tidligere fosterbarn ble det tydelig at barneverntjenesten kan være mer inkluderende med fosterbarn i avgjørelser som skal vedtas på vegne av barnet. På den måten får barnet mulighet til å medvirke og få eierskap til egen sak. Gjennom studien synliggjøres behov for at barneverntjenesten er kritisk til hvem som godkjennes til fosterhjem og beredskapshjem, da informantene beskrev flere uheldige flyttinger og dårlige relasjoner som fikk konsekvenser senere.

Jeg tenker min studie er overførbart til en rekke kontekster hvor barn i større grad burde vært inkludert og hørt. Dette kan for eksempel være i skolen, BUP, familievernkontoret og andre arenaer hvor det tas avgjørelser på vegne av barn. Yrkesgrupper som følger opp barn, har behov for å kjenne til barnets historie for å kunne hjelpe barnet til å mestre utfordringer barnet har fra før eller som barnet møter på. Dette mener jeg min studie har understreket.

8.2 implikasjoner for forskning

For å anvende kunnskap om relasjoner innad i trygge fosterhjem, hadde det vært interessant å forsket på alle relasjoner i fosterfamilien og hvordan relasjonene påvirket hverandre. Siden studien ikke viser forskjell mellom kjønn, da informantene i denne studien er kvinner, hadde

det vært spennende å inkludere begge kjønn for å studere eventuelle forskjeller. Ved å anvende kunnskap fra både tidligere fosterbarn, barneverntjenesten og trygge fosterhjem kan det bidra til endring i praksis som ville gange fremtidige fosterbarn.

8.3 Avsluttende kommentarer

Jeg hadde en forforståelse av at barnverntjenesten ga fosterbarna nok informasjon i flytteprosess fra biologisk familie til fosterhjem. Det viste seg å ikke stemme, i følge flere av informantene i mitt materiale. Jeg hadde også en forforståelse av at barneverntjenesten snakket med barna og lyttet til hva barna ønsket i form av å bo i ulike foster- og beredskapshjem. I følge mine informanter opplevde de å bli hørt og lyttet til ut fra hvilken saksbehandler de snakket med. Flere av mine informanter fortalte at de hadde opplevd flertall av dårlige saksbehandlere. Saksbehandlerne ble beskrevet som kalde personer som snakket til informantene på en lite respektfull måte. Saksbehandlerne var lite sensitiv for at fosterbarnas følelser når det gjaldt å forholde seg til fremmede saksbehandlere og fosterforeldre.

Likevel hadde informantene også opplevd saksbehandlere som lyttet til dem og som ble beskrevet som mennesker som gjorde alt rett og hadde varme øyne. Selv om flere av de tidligere fosterbarna hadde flyttet flere ganger, hadde de til slutt havnet i det de beskriver som trygge fosterhjem, hvor de opplevde tilstrekkelig omsorg.

Det er til ettertanke at saksbehandlerne i barneverntjenesten beskrives som viktige personer for fosterbarna. Det er barneverntjenesten som skal sørge for å finne trygge fosterhjem til hvert enkelt barn og sørge for at barnas stemmer blir hørt. Det er viktig for barn at deres interesser blir ivaretatt, for konsekvensen av at barneverntjenesten ikke har barnets beste i fokus kan få store konsekvenser for barnets framtid. Det er tross alt for å ivareta barnets beste, at barnevernloven ble til.

Litteraturliste

Andersen, T. (2015). *Reflekterende processer. Samtaler og samtaler om samtalerne*. (3.utg.). Dansk Psykologisk Forlag AS.

Ankarstrand, K. (2019). *Tidligere fosterbarns fortellinger om mangel på gode relasjoner, behov for tilhørighet og om å føle seg annerledes. En fenomenologisk-hermeneutisk undersøkelse*. [Masteroppgave, VID vitenskapelige høyskole Oslo]. VID:Open.
<https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/2640918>

Alnes, J. (2020, 09.desember). *Hermeneutikk*. Store norske leksikon.

<https://snl.no/hermeneutikk>

AS. Solbakk, J. (2014, 10.oktober). *Sårbare grupper*. De nasjonale forskningsetiske komiteene.

<https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/bestemte-grupper/sarbare-grupper/>

Baltzersen. (2014). *En narrativ tilnærming til veiledning*. Pressbooks.

<https://praksisveilederen.pressbooks.com/chapter/kapittel-18-narrative-veiledning/>

Barne- og familiedepartementet. (2021, 24.februar). *Fosterheim og fosterheimsavtala*. Regjeringa.

<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/fosterheim-og-fosterheimsavtala/id630511/>

Barne- og familiedepartementet. (2021, 08.Juli). *Tiltak i barnevernet for ungdommer over 18 år*. Regjeringa.

<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/tiltak-i-barnevernet-for-ungdom-over-18-/id670234/>

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>

Barse, M. (2019, 08.august). *Fosterbarn: - Det spørsmålet jeg som regel blir stilt er: savner du foreldrene dine?*. Forskning.

<https://forskning.no/barn-og-ungdom-psykologi/fosterbarn--det-sporsmalet-jeg-som-regel-blir-stilt-er-savner-du-foreldrene-dine/1362002>

Bateson, G. (1972). *Steps to an ecology of mind*. Ballantine Books.

Bufdir. (2018, 04.september). *Midlertidig vedtak i akuttsituasjoner*. Bufdir.

[https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ sosial kontroll tvangsekteskap og arsr elatert vold en veileder til barnevernstjenesten/Fasene i en barnevernssak fa milie og sikkerhetsarbeid/Omsorgstiltak/Midlertidig vedtak i akuttsituasjoner/](https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ_sosial_kontroll_tvangsekteskap_og_arsr_elatert_vold_en_veileder_til_barnevernstjenesten/Fasene_i_en_barnevernssak_fa_milie_og_sikkerhetsarbeid/Omsorgstiltak/Midlertidig_vedtak_i_akuttsituasjoner/)

Bufdir. (2020, 14.august). *Barns medvirkning i barnevernets undersøkelse*. Bufdir.

[https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/politi og barnevern retningslinjer for samhandling/ samtaler med barn og barnets medvirkning/barns medvirkning i barnevernets und ersokelse/](https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/politi_og_barnevern_retningslinjer_for_samhandling/samtaler_med_barn_og_barnets_medvirkning/barns_medvirkning_i_barnevernets_undersokelse/)

Bufdir. (2020, 15.desember) *Barnevernets historie i Norge*. Bufdir.

https://www.bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/barnevernets_historie_i_norge/

Bufdir. (2020, 08.mai). *Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker*. Bufdir.

https://www.bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/Organisering_og_oppgaver/Fylkesnemnda_f_or_barnevern_og_sosiale_saker/

Bufdir. (2020, 03.februar). *Ettervern: tiltak for ungdom over 18 år*. Bufdir.

https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ_sosial_kontroll_tvangsekteskap_og_aresr_elatert_vold_en_veileder_til_barnevernstjenesten/Fasene_i_en_barnevernssak_fa_milie_og_sikkerhetsarbeid/Ettervern/

Bufdir. (2020, 08.juni). *Se verden gjennom barnets øyne*. Bufdir.

https://www.bufdir.no/Foreldrehverdag/Smabarn/Se_verden_gjennom_barnets_oyne/

Bufdir. (2021). *Kven er barna som treng fosterheim*. Bufdir.

<https://ny.bufdir.no/fosterhjem/hvem-er-barna-som-trenger-fosterhjem/>

Bufdir. (2022, 01.april). *Akuttvedtak*. Bufdir.

https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/barn_med_tvangsvedtak/akuttvedtak/

Bufdir. (2022). *Hva er barnevernsreformen?*. Bufdir.

<https://ny.bufdir.no/barnevern/fagstotte/barnevernsreformen/hva-er-barnevernsreformen/>

Bufdir. (2022, 15.februar). *Omsorgsovertakelse*. Bufdir.

https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/barn_med_tvangsvedtak/omsorgsovertagelser/

Bufdir. (2022). *Ulike typer fosterhjem*. Bufdir.

<https://ny.bufdir.no/fosterhjem/ulike-typer-fosterhjem/>

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode. En kvalitativ tilnærming*. (2.utg). Universitetsforlaget.

FN-sambandet. (2022, 02.april). *Barnekonvensjonen*. FN-sambandet.

<https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

Heide, B & Nicholaisen, R. (2020). *Samarbeid mellom barnevernet og skolen*. Fosterhjemskontakt, 3(20), 10-15.

<https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2020/06/FK-3-20-Samarbeid-mellom-barnevernet-og-skolen.pdf>

Hoffman, K., Cooper, G., Powell, B. & Benton, C.M. (2017). *Trygge barn*. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Horverak, S & Solstad, A. (2008). *Kort om barnevernet*. Universitetsforlaget.

Hovd, S. (2022, 22.april). *Fenomenologi*. Store norske leksikon.

<https://snl.no/fenomenologi>

Jacobsen, D. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (2.utg.). Høyskoleforlaget.

Jensen, P & Ulleberg, I. (2013). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. (1.utg). Gyldendal akademisk.

Jensen, P. (2016). *Ansikt til ansikt*. (2.utg). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kiraly, M & Lindther, M. (2021, 15.juni). *Vi jobber hver dag for å finne fosterhjem tilpasset det enkelte barns behov*. Fontene.

<https://fontene.no/debatt/vi-jobber-hver-dag-for-a-finne-fosterhjem-tilpasset-det-enkelte-barns-behov-6.47.797992.d0c9b7a790>

Kvale, S & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg.) Gyldendal norsk forlag AS.

Lorås, L & Ness, O. (2019). *Håndbok i familierapi*. (1.utg). Fagbokforlaget.

Norsk fosterhjemsforening. (2019). *Samarbeide etter omsorgsovertakelse for fosterforeldre og barnevernstjeneste*. [Brosjyre]. Norsk fosterhjemsforening.

https://www.visbrosjyre.no/Norsk_Fosterhjemsforening/WebView/

Olsen, I. (2017, 28.februar). *Barn trenger ulike relasjoner*. Første steg.

<https://utdanningsforskning.no/artikler/barn-trenger-ulike-relasjoner/>

Ringereide, R. (2020, 16.november). *Konsekvenser av omsorgssvikt*. Nasjonal digital læringsarena.

<https://ndla.no/subject:1:03e810db-3560-47b5-a5f6-e7afe1d0a2d6/topic:1:283ddec5-923c-412c-b880-cf71f42516d2/topic:1:849a9da8-1553-412b-b0ec-afc5424fecba/resource:14d5a889-889d-48f6-9c35-d559ecaf2b79>

Ruppert, F. (2020). *Forstå dine sår i sjelen, traumer, tilknytning og familiekonstellasjoner*. (1.utg). Flaux Forlag AS.

Sander, K. (2019, 25.mars). *Fenomenologi og fenomenologisk design/analyse*. Estudie.

<https://estudie.no/fenomenologisk-design/>

Schibbye, A & Løvlie, E. (2017). *Du og barnet*. Universitetsforlaget.

Silkoset, R, Olsson, H & Gripsrud, G. (2021). *Metode, dataanalyse og innsikt*. (4.utg.) Cappelen Damm AS.

Skilbrei, M. (2021). *Kvalitative metoder, planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. (1.utg.). Fagbokforlaget.

Skre, I & Mørch, W (2018, 08.oktober). *Mary Ainsworth*. Store norske leksikon.

https://snl.no/Mary_Ainsworth

Smith, J.A, Flowers, P & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis*. SAGE Publications Ltd.

Snævarr, S. (2017). *Vitenskapsfilosofi for humaniora*. (1.utg.). Cappelen Damm AS.

Stang, E. (2007). *Det er barnets sak*. Universitetsforlaget.

Stovall, K & Dozier, M. (2000). *The development of attachment in new relationships: Single subject analyses for 10 foster infants*. *Development and Psychopathology*, 12(2), 133-156.

Tetzchner, S. (2012). *Utviklingspsykologi*. (2.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder.* (5.utg.) Fagbokforlaget.

Torp, I. (2019, 23.mai). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag.* De nasjonale forskningsetiske komiteene.

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/med-helse/vurdering-av-kvalitative-forskningsprosjekt-innen-medisin-og-helsefag/>

Thomassen, M. (2018). *Vitenskap, kunnskap og praksis.* (1.utg.). Gyldendal Norsk Forlag As.

Thorkildsen, S. (2020, 28.januar). *De tre pilarene i traumebevisst omsorg.* RVTs sør.

<https://rvtssor.no/aktuelt/294/de-tre-pilarene-i-traumebevisst-omsorg/>

Wennerberg, T. (2015). *Selv og sammen, om tilknytning og identitet i relasjoner.* Bookwell AS.

Vedlegg

Vedlegg 1

Vil du delta i forskningsprosjektet

” På hvilken måte kan barneverntjenesten hjelpe fosterbarn til å skape trygge relasjoner i fosterhjemmet?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan barneverntjenesten praktiserer å legge til rette for at fosterbarn kan skape trygge relasjoner i fosterhjemmet. Dette skrevet gir informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg. **Forskningsprosjektet er godkjent av NSD: Norsk senter for forskningsdata.**

Formål

Barneverntjenesten jobber med å rekruttere gode fosterhjem som skal plassere barn som trenger et stabilt hjem hvor de kan utvikle relasjoner og føle seg trygge i. I praksis har man hørt at det ikke alltid er tilfelle. Noen barn flytter fra hjem til hjem, mens andre blir i det samme hjemmet til de fyller 18 år. Formålet med studiet er å se hvordan fosterbarn opplever et samarbeid med barnevernet på godt og vondt og hvordan denne praksisen kan hjelpe fosterbarn å utvikle trygge relasjoner i fosterhjemmet. I dette prosjektet ønsker jeg å intervju 4-5 fosterbarn, og håper du vil takke ja til å være en av dem. Prosjektet er en masterstudie i familieterapi ved VID vitenskapelige høyskole, Diakonhjemmet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Min veileder, Erna Henriette Dahl Tyskø. Veileder i familierapi og systemisk praksis er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg spør deg om å være med fordi du er fosterbarn og har kjennskap og erfaringer med et samarbeid med barneverntjenesten. Jeg ønsker at fosterbarn skal få mulighet til å si sin mening om hvordan de opplever et samarbeid med barneverntjenesten og hva som er bra og ikke bra og eventuelt hva som kan gjøres annerledes i rekrutteringa av gode fosterhjem. Jeg arbeider selv i barneverntjenesten, men har ingen erfaring med hvordan et samarbeid med barneverntjenesten og et fosterbarn/fosterhjem foregår. Jeg er derfor opptatt av at din mening og erfaring blir belyst for å ha mulighet til å forbedre praksisen rundt rekruttering av fosterhjem.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et intervju. Det vil ta ca. 1 time. Intervjuet vil være semistrukturert, slik at du får prate om tema fritt, i tillegg til spørsmål som vil besvare min problemstilling. Dette for at det er viktig for prosjektet at det er din opplevelse, mening og erfaringer som får komme fram. Intervjuet vil bli lagret på privat lagringsenhet som er kryptert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Dette gjelder såfremt dataene ikke er brukt i analysen.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun student og veileder som har tilgang til dine opplysninger.

Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Dataene lagres på en kryptert lagringsenhet.

Deltakerne i studien vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 1. oktober 2022. Personopplysninger og opptak slettes ved prosjektslutt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID vitenskapelige høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- VID vitenskapelige høyskole Diakonhjemmet, veileder i familieterapi og systemisk praksis Erna Henriette Dahl Tyskø, ernahenriette@hotmail.com
- Vårt personvernombud: personvernombud@vid.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Erna Henriette Dahl Tyskø
Veileder

Benedicte Madsen
Student
Tlf. 93285938
bb_92@live.no

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet "På hvilken måte kan barneverntjenesten hjelpe fosterbarn til å skape trygge relasjoner i fosterhjemmet?" og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2

Intervjuguide

Problemstilling:

På hvilken måte kan barneverntjenesten hjelpe fosterbarn å skape trygge relasjoner i fosterhjemmet?

Spørsmål til samtalen:

Barnevern:

1. Fortell om ditt første møte med barneverntjenesten?
2. Kan du si noe om du flyttet rett i fosterhjem eller om du var i beredskapshjem først? Hvordan opplevde du prosessen?

Trygghet:

1. Hva er trygghet for deg?
2. Har barneverntjenesten vært med på å trygge dine relasjoner i fosterhjemmet? På hvilken måte?
3. Hva kunne barneverntjenesten gjort for å trygge deg mer i dine relasjoner i fosterhjemmet?
4. Er det noe barneverntjenesten kunne gjort annerledes i samarbeidet? Hva ville det vært?
5. Opplever du at barneverntjenesten plasserte deg i et hjem hvor du kunne skape trygge relasjoner? Hvis nei, hvordan kunne barneverntjenesten funnet et fosterhjem som ville passet bedre for deg?

Fosterhjem:

6. Har du noen tanker om hvordan barneverntjenesten kan rekruttere hjem som passer for det enkelte barn?

7. Hva tror du må til for at barneverntjenesten skal kunne hjelpe fosterbarn til å skape trygge relasjoner i fosterhjemmet?

Vedlegg 3

Vurdering

Referansenummer

551754

Prosjekttittel

På hvilken måte kan barneverntjenesten legge til rette for fosterbarn å skape trygge relasjoner i fosterhjemmet?

Behandlingsansvarlig institusjon

VID vitenskapelige høgskole / Senter for diakoni og profesjonell praksis

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Erna Henriette Dahl Tyskø , ernahenriette@hotmail.com, tlf: 41683175

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Benedicte Madsen, bb_92@live.no, tlf: 93285938

Prosjektperiode

23.08.2021 - 01.10.2022

Vurdering (1)

11.08.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 11.08.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte. TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om helse frem til 01.10.2022.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a. For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen: - om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20). Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned. FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD

legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personverntjenester/fulle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Kontaktperson hos NSD: Lene Chr. M. Brandt. Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 4

Koder i analyseprosessen.

